

Izšla, izveščeni ponedeljek, vsak dan zjutraj, izveščeni: ulica Aniškega št. 20, L. nadstropje. Dopisni naj se pošiljajo uradno. Pisma se ne sprejema, rokopisi se ne vrnejo. Izdajatelj in odgov. urednik: Anton Gerbec. — Lastnik tiskarne Edinost. Tisk tiskarna Edinost. Narodna zveza za mase: L. 7.—, 3 mesece L. 19.50, pol leta L. 33.— in celo leto L. 60.— Za inosestanje mesečno 4 lire vol.— Telefon uredništva in uprave št. 11-57.

EDINOST

Posamezne številke v Trstu in okolici po 20 cent. — Oglas se računajo v stroškovni ene kolone (72 mm.) — Oglasni trgovci in obrtniki v m. m. po 40 cent. osmrtnice zabavne, postarne in vabilna po L. 1.—, oglas denarnih zavodov m. m. po L. 2. — Mail oglas po 20 cent. beseda, najmanj pa L. 2. — Oglas naročnin in reklamacije se pošiljajo izključno upravi Edinosti, v Trstu, ulica sv. Frančiška Aniškega št. 20, L. nadstropje. — Telefon uredništva in uprave 11-57.

Predigra pustolovcev na Bavarskem

Poraz Ludendorffa in Hitlerja je bil tako nagel in tako klaverno, kakršnega ni nihče pričakoval, kadar se je dal zapeljati po velikobesedju nemških fašistov. Največ pozornosti je pri vseh stvari vzbudil nastop najznamenitejšega generala svetovne vojne Ludendorffa. Vsi časopisi so enoglasnega mnenja, da je Ludendorff po tem klavnem koncu fašistovskega puča v Monakovem politični mrtvec. Svojo slavno preteklost je zaključil z neslavnim koncem. In če pomislimo, kaj pomeni to za tako slavohlepnega moža, kot je general Ludendorff, tedaj se ne smemo čuditi govoricam o poskušnem samomoru.

Puč je torej poltačen, vendar pa bi se motil, kdor bi sedaj prerokoval mirni razvoj notranjepolitičnih sporov v Nemčiji. Ze samo ozadje vse zadeve v Monakovem je zelo zanimivo in poučno. Generalni komisar Kahr se je na zelo prekanjen način otresel neljubega tekmeča Ludendorffa in pa nevarnega pustolovca Hitlerja. Posebno Hitlerjevci so zelo hudi na Kahra, ki mu očitajo izdajstvo. In resnično je bilo Kahrovo zadržanje precej čudno. Tisti izgovor, da so ga pučisti z revolucijem v roki prisilili vstopiti v novo fašistovsko vlado, je malo verjeten. Bržkone bi se nacionalisti zahvalili za takega ministra svoje vlade, ki bi bil tako nezanesljiv.

Stvar je malo drugačna. Generalni komisar Kahr je danes pravi diktator na Bavarskem. Njegova politika je v prvi vrsti bavarska. On je znan kot zelo vdan rodbini Wittelsbachovcev in kot zagrizen nasprotnik marksizma in vsega, kar po marksizmu diši. V boju proti levitarjem je izkoristil pomoč nacionalistov, toda kot premeten politik se ni nikoli nameraval spuščati v negotove in vratolomne pustolovščine, posebno ne v družbi s Hitlerjem in Ludendorffom. Ludendorff je Hohenzollernovec, Hitler pa republikanec. Kako je mogla uspeti vstaja pri takih načelnih razlikah voditeljev puča! Precej verjetno je, da sta Ludendorff in Hitler padla v past, ki jima je nastavlil generalni komisar Kahr.

Dvomni položaj Bavarske napram Berlinu se ni s tem nikakor zjasnil. Nasprotno, stališče bavarske separatizma je s Kahrov potego ojačeno in Berlin je slejoprej brez moči napram Bavarski. Posebno če Kahr ostane še naprej na svojem mestu. Zakaj on je vendar zatrl oni puč, njemu ne more torej nihče očitati, da je proti državi in da zasleduje separatistične težnje, ko pa se je v odločilnem trenutku postavil na stran Reichswehra. Kako naj mu pride Berlin do živega!

Kakšne važnosti je zatrejje puča z ozirom na vrnitev bivšega nemškega kronprinca, mora vsako uvideti. Morda si ni slučajno izbral baš ta trenutek za povratek v domovino. Vsekakor pa se kronprinca ne bo mogel odtegniti vplivom monarhistične struje, ki ne bo odnehala od delovanja za vzpostavitev monarhije. Sicer so monarhisti oslabiljeni, ker so razcepjeni. Medtem ko so pruski monarhisti za hišo Hohenzollernovcev, se Bavarci zanimajo bolj za Wittelsbachovce. Poleg tega se pruski monarhisti dele v pristaše cesarja Viljama in v pristaše kronprinca. Spričo te politične razdrapanosti med monarhisti samimi je jasno, da je notranjepolitični položaj v Nemčiji zelo zamotan. Treba je imeti pred očmi dejstvo, da je republikanska ideja med Nemci še razmeroma malo močna in da s poslabšanjem razmer raste želja po nekdanji

vladavini tudi med množico. Zakaj množice ne vedo, da bi tudi monarhija ne mogla izbrusiti posledic izgubljene vojne. V koliko je generalni komisar v zvezi z raznimi monarhističnimi težnjami, je težko sedaj dognati. Toda način njegovega nastopanja, njegove izjave glede razmerja do osrednje vlade ter njegove odredbe proti proletarskim strankam, nam dokazujejo, da dela mož po nekem načrtu in po ukazih neke zakulisne sile.

In pri vseh teh dogodkih igra Berlin silno žalostno vlogo. Danes se more že reči, da se je težišče Nemčije pomaknilo proti jugu, na Bavarsko. Neodločna in negotova berlinska vlada ne more obvladati položaja. Nagla potlačitev monakovskega puča je berlinski vladi prej v škodo kot v korist. Če bi se bili prevratniki obdržali na površju, bi bila berlinska vlada primorana odločno nastopiti in prislo bi do zjasnitve položaja. Tako pa je nastalo tako dvomnje, da se vsako vprašuje: kaj pa sedaj? Seveda berlinska vlada se mora poleg tega ukvarjati tudi z vprašanjem prehrane ljudstva, z vprašanjem brezposelnosti, tako da se ne more vreti z vso silo na reševanje notranje politike. Toda sposoben državnik mora znati obvladati še tako težka vprašanja vseh strok. Časi so resni in težki, zato je treba velikega duha, tega pa v Nemčiji danes zastopajo iščemo.

Razpad Nemčije gre torej svojo pot dalje. Potlačitev puča ni rešila niti enega vprašanja; ne v zunanji politiki, ne v gospodarstvu in tudi ni prinesla nobene jasnosti v notranji politiki. Kot glavna stvar ostane še vedno spor med Berlinom in Bavarsko. Tudi stališče socialne demokracije je dvomno. Moč osrednje vlade se kaže edino v postopanju proti komunistom. V tem sta Berlin in Monakovo skoraj soglasna in to vključuje socialni demokraciji.

Sedaj nastane vprašanje, koliko časa bodo socialni demokraci trpeli, da se bodo nasprotniki proletarskih strank nemoteno pripravljali na odločilni naskok. Zakaj ni nobenega dvoma, da se pravo desničarsko gibanje ni še začelo. Hitlerjev poraz je dokazal, da niso Nemci vneti za fašizem in njegove metode. Vodilni krogi sami so se ga pač poslužili, nikakor pa ne bodo dopustili, da bi jim zrastle črez glavo, kakor se je to zgodilo v Italiji.

Sicer sodočujoče tudi inozemstvo. Nemci si ne morejo privoščiti take vladavine, nad katero bi se moglo po pravici spodtikati zap. države. Na noben način ne bo Francija dopustila, da bi se Hohenzollernci zopet povzpeli na prestol. To je pribito. In dalje: vsaka nemška vlada z izrazito revanšistimi smotri bi ne samo razkazila Francoze, ampak ozlovjila tudi Angleže. To so pač dovolj tehtni razlogi, ki vlevajo desničarskemu pokretu višjih in zakulisnih krogov na Bavarskem in v ostali Nemčiji silno previdnost. Čuječi sovražnik ob Renu strogo nadzoruje, kaj se v Nemčiji godi. Morda je v tem razloga tudi za tako nagli in sramotni konec Hitlerjevem in Ludendorffove akcije v Monakovem.

Politični pustolovci so torej šli, potem ko so izvršili svojo nalogo, katero so jim naložili zakulisni mojstri. Kot lutke so zaplesali navezani na vrvice, katere so držali v rokah premeteni in brezobzirni zakulisni spletkarji, ki delajo takozvano »visoko politiko.« Prvo dejanje se je končalo s farso, začelo je drugo dejanje, katero bo bržkone malo bolj resno in pomembno.

strinjal s tem predlogom, ki ga je senat nato v tajnem glasovanju sprejel s 165 glasovi proti 41. Seja je bila zaključena ob 17.15.

Pokrajinski zborovanja fašistovske stranke
RIM, 14. Sročil ob 22. se je vršila druga seja fašistovskega velikega sveta. On. Giunta in on. Gauriati sta poročala o pogovoru, ki sta ga imela popoldne z zastopniki narodnega združenja bojnikov. Veliki svet je odobril dnevni red, ki bo objavljen v par dneh. Glavni tajnik on. Giunta je poročal o sedanjem položaju stranke in o ukrepih, ki jih je storil direktorij v vrhu okrepitve stranke. Bil je sprejet predlog, da se bodo vršila pokrajinska zborovanja fašistovske stranke v prvih treh tednih meseca decembra in sicer: prvo nedeljo v severni, drugo nedeljo v srednji in tretjo v južni Italiji. Dan za sklicanje velikega narodnega sveta, t. j. 12. januarja 1924, ostane neizpremenjen. Danes ob 21.45 se bo seja nadaljevala.

FRAMAZONI PROTI FASIZMU
RIM, 14. Ministrstvo za notranje zadeve sporoča: Framazonsko združenje je razposlalo iz Livorna dne 30. oktobra 1923. naslednje okrožnico: Dragi bratr! V smislu naukov našega mogočnega učnika mora vsaki brat ne samo na bratskih sestankih, ampak tudi s podrobno in tajno propagando pobijati klerikalizacijo fašistovske vlade, ki je dušiteljica vsake demokratske in framazonske svobode. Sporazum z brati drugih narodov je gotova stvar in njihovo delovanje je solidarno z vlado reda v palači Giustiniani. Z bratskim objemom, kolegij častivrednih.

Darovi za žrtev izbruhla Etna.
RIM, 14. Izšel je 37. seznam darov, ki jih je dobil ministrski predsednik za žrtev izbruhla Etna. V celoti se je dosedaj nabralo 4.303.251 lir in 43. st.

POGAJANJA ZA MORNARSKI PAKT SPET NA MRTVI TOČKI

RIM, 14. Danes so se nadaljevala pogajanja med zastopniki Mornarske zveze in zastopniki brodolastnikov. Bil je mavžoč tudi on. Mussolini ter komisar za trgovinsko mornarico on. Ciano. D'Annunzija je zastopal avv. Masperi, ki je predložil spomenico, katera naj bi služila za razlago posameznih členov pakta. Zastopniki brodolastnikov so kljub prigovarjanju predstavnikov vlade, češ da sloni spomenica na pravičnosti, zavrnili predlog avv. Masperija.

SPORAZUM MED FASISTI IN UDRUŽENJEM BOJEVNIKOV

RIM, 14. Fašistovski tiskovni urad poroča, da so se včeraj v sedežu fašistovske stranke sestali člani direktorija fašistovske stranke, med katerimi je bil navzoč tudi glavni tajnik on. Giunta, in zastopniki združenja bojnikov. Po prisrčni razpravi je bil odobren sporazum na podlagi katerega ohrani združenje bojnikov še nadalje popolno neodvisnost od političnih strank ter obenem izjavlja, da je pripravljeno sodelovati s fašistovsko vlado.

Parlamentarni položaj v Jugoslaviji

Nemci grozijo, da izstopijo iz vladne večine BEOGRAD, 14. Včeraj se je raznesla vest, da so nemški poslanci v jugoslovanski narodni skupščini poslali ministrskemu predsedniku Pašiču pismo, v katerem izjavljajo, da izstopijo iz vladne večine in preidejo k opoziciji, ako so resnične vesti, da se mesto Žombolja odstopi Rumunski.

Kakor znano, se že dolgo vršijo med Rumunijo in Jugoslavijo pogajanja za večjo mejno korekturo v Banatu. Končno se je našla osnova za kompromis: Jugoslavija bi naj dobila od Rumunije dve veliki srbski občini Modros in Pardan in 9000 prebivalci, zato pa naj bi prepustila Rumuniji nemško mesto Žombolja z 12.000 prebivalci. Čim se je v političnih krogih izvedelo za ta kompromisni predlog, so se Nemci z vso silo uprli. Toda tozadevna pogodba z Rumunijo bo po najnovejših vesteh še ta teden podpisana. Nemci so se vsekler tega odločili, da preidejo v opozicijo, kar znači za vlado možnost izgube večine.

Predsednik narodne skupščine Ljuba Jovanović je lahko obolel.

BOLGARSKA PLAČA JUGOSLAVIJI 300 MILIJONOV ODSKODNINE

SOFIJA, 13. Na včerajšnji seji mešana komisija je izjavil jugoslovanski delegat, da sprejme beograjska vlada 300 milijonov levov, ki jih je ponudila Bolgarska kot odškodnino za rekvizicije med vojno. Polovica odškodnine bo plačana v gotovini, druga polovica pa v naravi. Na prihodnji seji bodo razpravljali o podrobnostih izplačila.

POLITIČEN UMOR NA BOLGARSKEM

BEOGRAD, 14. K političnemu umoru bivšega ministra Duparinova javljajo iz Sofije se te le podrobnosti: Duparinov je bil obsojen od okrožnega sodišča v Plovdivu na tri leta ječe. Na ukaz vlade so ga morali prepeljati iz plovdivskih zaporov v Sofijo. Eskort, obstoječo iz treh vojakov, je vodil en oficir. Duparinova so eskortirali po železnici v živinskem vozu. Ko je vlak zapustil postajo Sukarevo, je oficir potegnil revolver in ustrelil močno zvezanega in uklenjenega Duparinova. Oficijelna poročila javljajo, da so Duparinova ustrelili v trenutku, ko je hotel pobegniti in da so vsa poročila izmišljena oziroma tendenciozna. Oficijelna poročila so premišljeno zavita, kajti Duparinov je bil ves čas vožnje uklenjen in ni mogel pobegniti.

Kakor javljajo iz Sofije, se je umor izvršil po nalogu makedonskega odbora in bolgarske vlade, ki se je hotela na vsak način iznebiti nevarnega nasprotnika, kajti Duparinov je užival med bolgarskimi kmeti velike simpatije.

Bolgarski ministri na volilnih potovanjih.

SOFIJA, 14. Volilna borba poteka normalno. Glavna mesta obiskujejo ministri, ki razkladajo v svojih govornih program vlade. Zunanji minister Kalkov je držal v prisotnosti številnega občinstva v Caboru, industrijskem središču, velik politični govor. Predjem se godi, velik politični, nakar je izjavil, da se voril o notranji politiki drži sklenjenih pogodb. Bolgarska želi mirnega sožitja s svojimi sosedi in njihovega sodelovanja za splošni blagor, ki ga vsi pričakujemo. Vendar pa bo vlada strogo čuvala svoje pravice, ki so jih Bolgarski priznale vesleis, osobito kar se tiče izhoda na egejsko morje in zaščito manjšin od država narodov.

VPRAŠANJE JAVORINE

PARIZ, 14. Čehoslovaška delegacija je včeraj prispela v Haag, kjer se prične ta teden razprava pred mednarodnim sodiščem radi Javorine. Tudi poljska delegacija je prispela v Haag. Jutri se prične pred sodiščem na predlog Poljske zasliševanje strank. Razprava bo trajala skoraj ves teden.

Velika eksplozija na Romunskem

BUKARESTA, 14. Velika municijska skladišča v fortu Domestou so danes zletela v zrak. Vzrok eksplozije še ni znan. Nad 40 oseb je mrtvih, mnogo težko ranjenih. Učinek eksplozije je bil grozovit.

Novo volitve na Španskem.

MADRID, 14. Predsednika zbornice in senata sta zaprosila kralja za takojšnji razpis razpis volitev, tako, da bi pričelo novo zasedanje že pred 10. decembrom.

Francija za odstranitev kronprinza

Nemški cesar ni prejel potnega lista PARIZ, 14. V tukajšnjih političnih krogih vlada veliko razburjenje radi povrnitve kronprinca v Nemčijo; istotako so vesti o nameravanem povratku nemškega cesarja povzročile precejšnje vznemirjenje. Vendar pa se zdijo te vesti pretirane; kajti »Matin« poroča iz Amsterdama, da ni res, da bi bil nemški cesar prejel potni list za povratek od strani nemške vlade.

Danes se bo sestala poslaniška konferenca, ki bo proučila novi položaj, ki je nastal v Nemčiji po povratku kronprinca. Listi so vsi polni ugibanj o sklepu konference; najbolj verjetno je, da bo smatrala konferenca povratek kronprinca za kršitev versailleske mirovne pogodbe in bo radi tega energično nastopila za odstranitev prestolonaslednika. Sodeč po izvajanjih tukajšnjega tiska namerava francoska vlada poslati v Berlin nekaj ultimatum. Tu seveda nastaja vprašanje, kako stališče bodo zavzele ostale zavezniške vlade. Vsekakor je zelo verjetno, da se bo belgijska vlada pridružila francoski. Kaj namerava Anglija tozadevno ukreniti, ni še znano.

Poslaniška konferenca se ni še izrekla o usodi kronprinca.

PARIZ, 14. Ker niso še prispela navodila zastopnikom zavezniških držav, ni mogla poslaniška konferenca na današnji seji razpravljati o zadevi povratka kronprinca. Na seji, ki je pričela popoldne, se je bavila konferenca z vsakdanjimi dogodki. Jutri se sestane konferenca šele ob 17.30, da bodo do tega časa Jarko prispela navodila iz Londona, Bruslja in Rima.

ZEDINJENE DRŽAVE IN POVRA TEK HOHENZOLLERNCEV.

WASHINGTON, 14. V uradnih krogih se komentirajo vesti iz Nemčije z največjo previdnostjo. Zedinjene države se ne bi priključile morebitnemu protestu zaveznikov proti povratku Hohenzollerncev, kajti vsaka država ima pravico, da samostojno določi obliko vladavine. Razen tega niso Zedinjene države ratificirale versailleske mirovne pogodbe. Kar se tiče vojnih reparacij si Zedinjene države pridržujejo odločitev in pričakujejo nadaljni razvoj dogodkov.

Stresemann gre dalje svojo pot

Današnja bednega stanja in notranjih nemirov v Nemčiji so krivi zavezniki

BERLIN, 14. V svojem govoru na zborovanju ljudske stranke v Hallu je kancelar Stresemann izjavil, da so pritiski in udarci, ki jih je prizadelo inozemstvo Nemčiji, krivi današnjih notranjih neredov. Komunistični agitatorji bi bili osamljeni, ko bi Nemčiji bila dana možnost gospodarskega ozdravljenja, ko bi ji bilo preskrbljeno delo in zaslužek. Ko je enkrat versailleska mirovna pogodba odtrgala od Nemčije ozemlja, ki so bila radi svojih zemeljskih zakladov neprecenljive važnosti za nemško gospodarsko življenje, je moralo priti do gospodarskega poloma. Neprestana žaljenja nemškega narodnega čustva; dogodki v Porurju in v Porenju so dovedli do nacionalističnega gibanja. Separatistično gibanje bi že danovo zamrlo, ko bi ga ne podpirali tuji (Francoski). Stresemann je nadalje izrazil svoje zadoščenje nad zadržanjem belgijskih zasedbenih oblastev napram separatistom ter nad dejstvom, da je angleška vlada izjavila, da bi z odcepitvijo Porenja od Nemčije, padla versailleska mirovna pogodba. Kdo je kriv, da so danes kakik 4 milijoni delavcev brez dela v Porurju in Porenju. Ako hoče Nemčija ozdraviti svoje finance, mora ustaviti datjate inozemstvu. V smislu mirovne pogodbe ima Nemčija zahtevati takojšnjo izpraznitve zasedenih ozemelj. Suverenost nad temi ozemlji in nad železnikami pripada po vsem pravu Nemčiji.

NEMCIJA NE MORE PRIZNATI PORENJSKE REPUBLIKE.

BERLIN, 14. V zadnjem času se širi vesti glasom katerih bi bila ustanovitev avtonomne in od nemške vlade potrjene porenjske republike velike važnosti. Medtem pa se zatrijuje od merodajne nemške strani, da nimajo za Nemčijo razprave o spremembi pravnih in političnih odnosah med Porenjem in Porurjem na eni, in nemško državo na drugi strani nikakega pomena in so popolnoma brezpredmetne. Nemška država ne bo nikdar napravila tega koraka in ne bo nikdar priznala proglasitve porenjske republike, ker se to ne strinja z odnosi med Nemčijo in ostalimi evropskimi državami. Nemška vlada je mnenja, da velja glede sprememb teh odnosah samo nemška ustava.

BREZPOSELNOST V ZASEDENIH KRAJIH NEMCIJE.

BERLIN, 14. Vseled razmer v Porenju in Porurju vedno bolj narašča. Število brezposelnosti v Nemčiji. V zasedenih pokrajinah je dva milijona brezposelnih; dva nadaljna milijona pa le deloma zaposlenih. To znači, da je čez polovico prebivalstva v zasedenih krajih brez vsakega zaslužka. Tudi brezposelnost v Nemčiji vedno bolj narašča. Število brezposelnih, ki potrebujejo podpore je naraslo že na 700.000, medtem, ko je število le deloma zaposelnih doseglo že pol milijona. Mnogo brezposelnih splot ne uživa nikake podpore. Uradna statistika dokazuje, da je tretjina vsega prebivalstva brez vsakega zaslužka. Število brezposelnih bi seveda bilo še mnogo večje, da ni bil delavci čas skrajšan. Nemška vlada daje podpore, ki jih more prenesti njeno finančno stanje.

Uvoz in izvoz iz Nemčije v septembru.

BERLIN, 14. Wolfov dopisni urad poroča, da je bilo v Nemčiji uvoženih v mesecu septembru 341.980.000 stotov, izvoženih pa samo 114.260.000. Uvoz se je v primeri z avgustom zmanjšal za 7 milijonov stotov.

Angleški pridržki

k francoskemu predlogu glede preiskave PARIZ, 14. O včerajšnji seji reparacijske komisije in o Poincaréjevem predlogu glede preiskave finančnega položaja Nemčije objavlja »Matin« sledeče poročilo: Načelnik francoske delegacije v komisiji Barthou je predlagal, da bi se v smislu nemške prošnje in člena 134 versailleske mirovne pogodbe zaslišali odposlanci Nemčije, kateri imajo nalog razložiti gospodarski in finančni položaj Nemčije. V svrhu praktične udeležitve francoskega stališča je Barthou predlagal komisiji ustanovitev odbora izvedencev, ki naj bi ugotovil sedajno plačilno zmoglost Nemčije ter zbral tako komisiji podatke za določitev nemških plačil za leta 1924-26.

Angleški zastopnik sir John Bradbury je nastopil proti temu dvojnemu predlogu. Po njegovem mnenju ne bi imelo zaslišanje nemških odposlancev nikakega smisla. Govornik je tudi izjavil, da pomenujo dogodki zadnjih 11 mesecev, t. j. po zasedbi Porurja, kršitev osmega člena versailleske mirovne pogodbe; vendar pa je za zaslišanje nemških odposlancev, ker noče kratiti Nemčiji njenih pravic.

Glede imenovanja odbora izvedencev je Bradbury imel več pomislekov ter je izjavil, da se mu zdi francoski predlog ravnotako učinkovit kakor krogljice proti potrebi. Zastopal je mnenje, da bi se morala preiskava brez omejitev razširiti na vse vzroke, ki so spravili Nemčijo v sedanjí položaj, ako se hoče priti do zadovoljivih uspehov. Na zaključku svojih izvajanj je predlagal odgoditev te razprave na čas po zaslišanju nemških odposlancev.

Barthou se je pridružil temu predlogu iz sicer popolnoma drugačnih nagibov ter prosil svoje tovarise, da bi zaprosili svoje vlade tozadevnih navodil, ako se jim to zdi potrebno.

Tajnik reparacijske komisije bo torej obvestil nemško komisijo za vojna bremena o sklepu seje za zaslišanje nemških odposlancev.

REPARACIJSKA KOMISIJA IN NEMSKA PLAČILNA ZMOGNOST.

PARIZ, 14. Reparacijska komisija je na svoji današnji seji sklenila, da bo čimprej zaslišala nemške odposlance glede plačilne zmoglosti Nemčije. Dan ni bil še določen, pač pa se bo naprosila nemška komisija za vojna bremena, da pošlje svoje zastopnike tekem 10 dni. Nadalje je komisija soglasno sklenila, da bo po zaslišanju delegatov imenovala odbor izvedencev v svrhu proučitve finančnega stanja Nemčije.

SKLENITVE SPORAZUMA MED ZAVEZNIKI IN PORENJSKIMI INDUSTRIJCI.

PARIZ, 14. Listi poročajo iz Düsseldorfa, da so podpisali predstavniki industrije bavil sporazum s predstavniki visoke medzavezniške komisije. Glasom tega sporazuma bodo zavezniki izvrševali carinski pregled pred odjajo blaga in tovar. Nadalje so dne industrijski zavezali, da bodo tekem 10 dni podpisali sporazum z medzavezniško komisijo radi skupnega sodelovanja pri vzpostavitvi gospodarskega življenja v zasedenih pokrajinah. Izvoz v Nemčijo in druge države bo urenjen pozneje.

Razprava radi umora Vorovskega

LAUSANNE, 14. Med zagovorniki civilne stranke je nastopil odvetnik Členov, ki je zahteval obsodbo Conradija in Polounina; kajti na to razpravo gleda ves svet in vsa sovjetska Rusija. Porotniki lahko z obsodbo preprečijo, da ne postane razprava proti Conradiju, razprava proti sovjetski Rusiji, ki pridobiva dan za dnem vedno več prijateljev v inozemstvu. Za njim je govoril državni pravdnik, ki je pobijal obdolžitve, da bi bila švicarska vlada odgovorna radi umora. Glavni krivec je Conradi, Polounin je samo sokrivec; zločin je strogo političnega značaja. Državni pravdnik je energično pobijal trditve, da je Conradi izvršil umor pod vplivom neodoljive sile; k večjemu lahko govorimo o iznuzanju. V tem slučaju je mogoča kaznen 7 let ječe; v nasprotnem slučaju bo moralo sodišče voliti med težko obsodbo in popolno oprostitvijo. Ako ne bo sodišče obsodilo Conradija, se bodo še bolj množili politični zločini. Conradi se je s tem, da je Vorovskega zahrbtno napadel, pokazal strahopetneža. Govornik je zaključil: »Dokazimo, da poznamo najvišje koristi cloveštva!« Za državnim pravdnikom je govoril odv. Aubert, zagovornik Polounina.

MORALE DASKALOVEGA OPROŠČEN.

PRAGA, 14. Porotno sodišče je oprostilo bolgarskega Makedonca Atanzija Nikolova, ki je dne 26. avgusta 1923 umoril Daskalova, desno roko Stambolijskega in pooblaščenega ministra Bolgarske v Pragi. Porotniki so se priključili mnenju zagovornika, da je storil morilec dejanje vsled grožnji makedonskega revolucionarnega odbora. Izvršil je samo povlečje svojega voditelja Todorja Aleksandrova. Nikolov bo izgnan iz Čehoslovake.

Otvoritev francoske zbornice.

PARIZ, 14. Zbornica in senat sta pričela s svojim delom. Poincaré je izjavil, da zaenkrat ne more podati nikakih izjav glede povratka kronprinca in vpovstavitve medzavezniške vojske komisije, ki je še skupna zadeva vseh zaveznikov in mora o tem čuvati tajnost. »Ako bi hotela danes zbornica razpravljati o zunanji politiki, bi to delala z drugo vlado«, tako se je v nadaljnem izrazil Poincaré, kar je vzbudilo vtis in izzvalo pripombe. Na zahtevo Poincaréja je zbornica določila vsaki petek za odgovor na interpelacije in že soglasno določila prihodnji petek za interpelacijo o zunanji politiki. Nato je zbornica s 379 proti 165 glasovom odbila vprašanje dveh poslancev glede ponovnega sprejema iz službe odpuščenih železničarjev. S tem vprašanjem je Poincaré združil vprašanje zaupnice vladi.

Izvolitev dunajkega župana.

DUNAJ, 14. Bivši predsednik socialistične republike Seitz je bil izvoljen za dunajkega župana in obnem okrajne mestne glavarja. Zanj so glasovali socialisti, krščanski socialisti so se vzdržali volitev. V svojem nastopnem govoru je poudaril veličino nemške domovine in pripomnil, da je v vseh srch skrita želja po nerazdružljivi zvezi z Nemčijo.

Žetev v avstrijski republiki

DUNAJ, 14. Letošnja žetev v Avstriji je dosegla rekord. Raznih žitnih pridelkov je pridelala za poldrug milijon meterskih stotov več kakor lansko leto. Tudi sladkorna pesa se je zelo obnesla, tako da je pričakovati v najkrajšem času znatno znižanje cen sladkorju. Gospodarski in finančni krogi računajo, da se bo letošnja trgovinska bilanca izrazvala.

Določbe za mednarodni radiotelegrafski promet.

ZENEVA, 14. Naloga posebne strokovne odbora, ki se sestane danes bo, da določi mednarodne predpise, ki bi veljali za ves radiotelegrafski promet. Zborovanje se bo vršilo pod okriljem društva narodov. Odbor je sestavljen iz visjih uradnikov italijanskega, francoskega in angleškega brozjavnega ministrstva.

Svedci za prehrano lačnih nemških otrok.

STOCKHOLM, 14. Listi naglašajo težke pogoje pod katerimi živi nemški narod, osobito pa otroci. Radi tega naznanjajo obnovev gospodarskih kuhinj v zasledenih krajih za prehrano otrok, med katerimi se širi jetika.

Naloga demokracije

V senatu čehoslovaške republike je senator Vaclav Klofač (čehoslovaški narodni socialist) govoril o vlogi, ki je prisojena demokraciji v sodobni državi, posebno pa z ozirom na politično taktiko socialne demokracije v nemški državi. Naglašal je, da to ni objektivno, če se vedno kritizira edino le politika Francije in molči o vsem, kar delajo Nemci. Ko vidimo — je rekel Klofač — kako gladuje francoski proletarijat pod posledicami svetovne vojne, se nam kaže upravičenost francoske zahteve, naj se izvršijo reparacije.

To naj bi razumela nemška socialna demokracija! Toda, ta ni pokazala tistega pravega poguma, kakor češka socialna demokracija, ki razume svojo nalogo. Zato je tudi nemška socialna demokracija sodogovorna za sedanjo finančno katastrofo Nemčije.

Naši nemški socialni demokratje — je nadaljeval Klofač — naj bi uvaževali, da vsa naša dejanja zasledujejo namen, da se sčiti mir in demokracija... Pravi patriotizem mora biti socialen!

S tem je hotel reči govornik, da se patriotizem mora uveljavljati v pravičnostih in sicer ne le v socialni, ampak tudi v politični in narodni. To je naglasil Klofač v vzklikom: V nobeni državi se ne postopa z manjšinami tako pravično kakor pri nas!

Govornik je opozarjal na švicarski zgled in je rekel: «Tam je država nad narodnostmi. Čim se ta ideja uveljavi tudi pri nas, moremo postati nova Švica, kajti naša država ni še ideal.»

Kakor vidimo, naloga senator Klofač demokraciji veliko nalogo: dovede naj države, narode in človeštvo k uredbi v zmislu načel medsebojne pravičnosti in svobode!

Beseda demokracija označa dva pojma: ali državno obliko, v kateri je državna suverenost ustavno izročena vsem državljanom, ali pa je označba za politično stranko, ki hoče, da bodi ljudska volja odločilna pri zakonodaji in upravi države!

Tu nam je pred očmi ta druga definicija pojma demokracije, ker je v nji izražena tista velika naloga, ki jo pripisuje Klofač demokraciji, da postane prepovedilna razmerja in sožitja med narodi — sožitja, ki naj ustvari in ustali mir med njimi in harmonično sodelovanje za skupne človeške dobrine. Za tako sožitje pa je nezogiben pogoj: medsebojna pravičnost in strpnost. A tako razmerje more ustvariti le demokracija, to je: vladavina ljudske volje! Kajti narodi so v svojem jedru dobri. Njihovo čustveno življenje je kvarila doslej in kvari še politika z zvenečimi, a goljufivimi gesli, ki jo imajo poedini močotci v svojih rokah. Ta vzbuja v narodih krive domneve o svojstvu drugih narodov in njihovih namelih — in neti s tem nezaupanje, strah drugega pred drugim. In to je tleči pepel, iz katerega se razvija plamen narodnega sovraštva, v tem je klika krivičnosti naroda proti narodu. Ni še prišel čas, ko bi demokracija, ljudska volja, došla podlage medsebojnemu življenju narodov. V tem je naša skupna nesreča!

Do dna duše smo utverjeni, da bi bilo pri nas razmerje med obema narodoma vse drugače, če bi ljudska volja prihajala do čistega izraza in do odločilne moči. Saj je naglašal profesor Pacchioni nedavno temu, da je italijanski narod v svojih najboljših delih plemeniti, dobronarčen, pravičen, miroljuben in da nikakor ne soglašajo s sedanjim postopanjem z narodnimi manjšinami v tej državi. Če je temu tako — in mi verujemo, da je — je vse tisto, kar se danes ob velikem hrupu in ropotu označa kot volja italijanskega naroda, le — potvora, pačenje resnične volje tiste ogromne večine, ki trpi, se trudi in hrepeni po drugačnih casih. Ta potvora vara lastno javnost in ostali svet s tem, da označa kot izraz ljudske volje nekaj, kar je v resnici v navzkrižju z njo. S tem se daje politiki sovraštva in krivičnosti napram človeku druge narodnosti goljufiv videz legitimnosti, volje in zahteve ljudstva. Tako je pri nas in drugod.

Dokler ne bo konec tega potvarjanja pravega duševnega življenja in čustvovanja ljudstva, ne more priti do pomirjenja med narodi, ne morejo postati države — nove Švice, kjer naj bi bila državna uprava

sodnik nad narodi, ne pa vojujoča stranka, ki podžiga ene proti drugim.

Zato pravimo z vso pravico, da je naloga, ki jo prisojata senator Klofač demokracijam vse Evrope, neizmerne važnosti za bodočo uredbo odnosov med državami in narodi. Ljudska volja, resnična, čista in nepotvorenjena od kakršne si bode politične špekulacije — naj pride do besede in veljave! Narodi sami — potom resničnih zastopnikov njihove resnične volje — naj govorijo med seboj in uverjeni smo, da se bodo razumeli in da bodo znali biti pravični in strpni drug proti drugemu!

Zlato besedo je izustil senator Klofač: pravi patriotizem — torej ne tisti, ki za zvenečimi in mamljivimi frazami in tiradami skriva pohlepe nedemokratskih nagnov — mora biti socialen! Socialno mišljenje in čustvovanje je oče pravičnosti človeka napram človeku, razreda napram razredu v človeški družbi. Kdor pa je socialno pravičen, mora odklanjati tudi vsako krivičnost narodne skupnosti proti narodni skupnosti! Socialni mir je sameški brat narodnega mira, ker je socialno vprašanje mednarodno, stvar zatiranih med vsemi narodi in v vseh državah! Mese, ki se skupno borijo za isti socialni cilj, se že radi tega ne morejo razdvojati radi medsebojnega razmerja v narodnem pogledu.

Demokracija je stremjenje po socialni in posledno temu narodni pravičnosti. Velika je naloga, ki jo nadevja senator Klofač demokracijam vse Evrope. Demokracija in mir sta istovetna pojma. V tem znamenju pride zmaga, odrešitev človeštva iz nizav slepega sovraštva — prepoved držav in človeške družbe.

Pregled češkega šolstva na Dunaju

v začetku šolskega leta 1923/24.

Primerjajoč stanje češkega šolstva na Dunaju lanskega leta z letošnjim ne zapazimo ničler znatnih sprememb. Tudi število učencev je ostalo približno isto. V nekaterih šolah zaznamujemo prirastek otrok, n. pr. v XVI. okraju, drugje zopet je število učencev padlo. Prvi razredi so precej slabo zasedeni, toliko na čeških kolikor na nemških šolah.

V II. okraju Holzhausergasse 5, je 4-razredna javna ljudska šola s 116 učenci (140), I. in II. razred sta spojena. Dva razreda imata dopoldanski, dva popoldanski pouk. V II. okraju, Sterneckplatz 2, je 3-razredna ljudska šola s 100 učenci (110). Poučuje se le popoldne. V V. okraju je 6-razredna javna ljudska šola s 175 učenci (198); nekateri imajo pouk zjutraj, drugi popoldne. V VII. okraju Lechenfelderstrasse 61, trirazrednica. V II. razredu 2. in 3. šolski letnik, v III. razredu 4. in 5. šolski letnik. Število otrok 96 (92), dopoldanski pouk. V IX. okraju, Canisino-gasse 2, javna ljudska šestrazrednica. II. in III. razred sta spojena. Manjkata dve učni moči in en učni prostor. Število otrok 180 (176). Pouk se vrši predpopoldne. V X. okraju Leibnitzgasse 39, je šestrazredna ljudska šola z 224 učenci (292). Poučuje se popoldne. I. razred ima letos 7 otrok.

Vzrok, da je število učencev padlo je ta, da stariši dajejo prednost zasebnim šolam društva «Komenský» in pošiljajo svoje otroke raje v te šole. V XI. okraju, Brehmstrasse 9, trirazrednica s 103 učenci (123). Primanjkljaj otrok na tej šoli se utemljejuje z nezadovoljstvom staršev z učiteljico Bernischkovo, katere nesrečno delovanje je žigal poslanec Machat v občinski seji. XIII. okraj, Knechtengasse 38, šestrazrednica s 195 otroci (199), poučuje se popoldne. XIV. okraj, Staettermeyergasse 27-29, sedemrazrednica s paralelkami IV., V. in VII. razreda, skupaj 10 razredov z 289 učenci (315). Poučuje se samo popoldne. XV. okraj, Sperrgasse 8-10, šest-razredna ljudska šola s 174 učenci (167). Pouk popoldne. Manjka učna moč za I. razred. Pouk v tem razredu se menjuje z drugim razredom, tako da otroci teh dveh razredov prihajajo le vsak drugi dan v šolo. XVI. okraj, Ottokringerstrasse 150, deška ljudska sedem-razrednica s paralelkami IV. in V. razr. in dekliska ljudska sedemrazrednica s paralelko VI. razr. Skupaj torej 17 razredov s 637 otroci (635). Je to največja češka ljudska šola na Dunaju. Pouk se izmenjuje. Osem razredov ima dopoldanski, ostalih devet pa popoldanski pouk. XVII. okraj, Joergelstrasse 38, osemrazrednica z razdeljenim IV. razr. v deški in dekliski razred, skupaj 9 razredov s 322 otroci (327). Otroci V. razreda se poučujejo privatno in ne hodijo v šolo že od 15. oktobra radi spora, ki je nastal med stariši in učiteljem Bernischkom, kateri je že v začetku šolskega leta imel biti nadomešten z drugo učno močjo radi neobvladanja učnega jezika. XX. okraj, Karajungasse 14, sedemrazrednica s 4 paralelkami II., III., IV. in V. razr. Šola obiskuje 341 otrok (353). XXI. okraj, Khuenburggasse I., petrazrednica s 171 otroci (192). XX. okraj, Konstanziagasse 50, dva razreda šole iz Khuenburggasse s 55 učenci (56).

Privatne ljudske šole družbe «Komenský». V II. okraj, Salmgasse 19, je sedemrazrednica s 5 paralelkami, skupaj torej 12 razredov s 368 otroci (402). Šest razredov se poučuje predpopoldne in ravno toliko popoldne. V X. okraj, Quellenstrasse 72, petrazredna privatna šola, imajo štiri društva «Komenský» s 3 paralelkami III., IV. in V. razr. in 246 otroci (252). Predpopoldanski pouk. X. okraj, Laerstrasse 1, ljudska razrednica s 5 paralelkami III., dve IV. in V. razr. in razdeljenim II. razredom za dečke in deklice posebej. Število otrok 447 (450). Popoldanski pouk v vseh razredih. X. okraj, Triesterstrasse 114, sedemrazrednica s 124 otroci (115). XII. okraj, Migaziplatz 8, petrazrednica z 2 paralelkami IV. in V. razr. z 243 otroci (338). Primanjkljaj učencev se pojašnjuje s tem, da meščanski šola v Ehrenfelsgasse obiskuje letos 223 otrok proti 156 v preteklem letu. XX. okraj, Poehlarnstrasse 12, ljudska petrazrednica s paralelko IV. in 188 otroci (206).

Zasebne meščanske šole društva «Komenský». V X. okraj, Quellenstrasse 72, v lastnem poslopiju trirazredna s 3 paralelkami, skupaj 6 razr. s 215 učenci (272). X. okraj, Laerstrasse 170, v hiši mestne šole, trirazrednica z 2 paralelkami I. in II. razr., skupaj 5 razr. s 193 učenci (187). XII. okraj, Ehrenfelsgasse 16, v lastnem poslopiju, trirazrednica s 3 paralelkami in sicer dvema I. razr. in eno II. razr. Skupaj 6 razr. z 223 učenci (156). V XX. okraj, Poehlarnstrasse 12, v mestni hiši, tri-razrednica s 4 paralelkami in sicer dve I. razr. in ena II. razr. Število učencev 206 (96). Le popoldanski pouk. V XXI. okraj, Deublergasse 19, trirazrednica s 112 učenci. Razen teh meščanskih šol ima društvo «Komenský» dvo-

razredno trgovsko šolo za dečke in deklice v I. okraj, Getreidemarkt, deklisko obrtno šolo. III. Schützengasse, 31 (80 učenk) in realno gimnazijo ter realko v III. okraj, Schützengasse 31. Te štiri strokovne in srednje šole so imele lansko leto 603 učence. Po deželi na Avstrijskem je bilo 7 jezikovnih šol, v Berndorfu z 67, Möding 71, Sv. Hilpolit 80, Svehat 175, Stockerau 65, Liebenhirschen 63 in Guntramsdorf 71 učenci, skupaj 7 jezikovnih šol s 592 učenci. Otroški vrtci so v okrajih: III. okraj, Messenhausergasse 2, s 36 otroci; v IX. okraj, Glesergasse 17, s 40 otroci; v X. okraj, Quellenstrasse 72, s 60 otroci; v X. okraj, Pernerstorfergasse 11, s 33 otroci; v XV. okraj, Turnergasse 9, s 26 otroci in XX. okraj, Meislstrasse, s 36 otroci.

Števila v oklepajih značijo število učencev v lanskem letu. Tako je na Dunaju skupaj 14 javnih ljudskih šol s češkim učnim jezikom in ekspoziturna šola v Khuenburggasse v Stadlanu. Je to skupaj 98 razredov proti 104 v lanskem letu. Te šole obiskuje letos 3198 učencev proti 3375 minuloga leta. Zasebnih ljudskih šol vzdrževanih od društva «Komenský» je letos 6. Štejejo skupaj 52 razredov proti 54 lanskega leta. Odpadel je 8. razred v XVI. okraj, in uklinjen je bil v prospah meščanski šoli 1 razred v XII. okraju. Število učencev 1616 proti 1763 v preteklem letu.

Zasebnih meščanskih šol društva «Komenský» je 9 s 27 razredi. Lani je bilo 22 razredov. Te šole obiskuje letos 949 učencev proti 793 lanskega leta. Iz navedenih števil je razvidno, da je na javnih šolah padlo število učencev za 177, na zasebnih ljudskih šolah «Komenskega» pa za 147 učencev, meščanske šole izkazujejo 156 otrok prirastka, tako da je izguba napram lanskemu letu 168 otrok.

DNEVNE VESTI

GLAS LJUDSTVA

«Goriška Straža» od 12. t. m. objavlja proteste sledetih občin proti poitalijančenju naših šol:

Protest Sv. Križa na Vipavskem: Podpisani očete šolobveznih otrok v svetokriški občini s tem odločno ugovarjamo nameri in poskusni rimske vlade, da vpele italijanščino za učni jezik v ljudske šole, v katere morajo hoditi naši otroci. Če blizu sto let ušiva v naši občini rod za rodom blagor ljudskološkega pouka, ki se je vedno dajal v slovenskem jeziku, kateri se tudi edini glasi ob domačih ognjiščih — v svetličnih naših družin, kakor tudi v naši cerkvi — v svetličju božjem. Dasi jnamo že po naravi pravico, da se naši otroci poučujejo v materinem jeziku, je vendar tudi italijanska vlada ponovno obetala, da nam te pravice ne bo kratila. Zato naj nas vlada zdaj ne demoralizira s takim činom, ki bi nas moral prepričati, da hoče biti država tvorba naša, ne pa — kakor smo se zanašali — morala in pravna ustanova. (Sledi 200 podpisov družinskih glavarjev.)

Protest Kanala. Podpisani stariši naših šolobveznih otrok v Kanalu protestiramo najodločneje proti ministrski odredbi, ki določa, da se poučuje v prvih razredih slovenske ljudske šole v italijanskem učnem jeziku in ki vsebuje načrt, po katerem bi slovenščina v nekaj letih popolnoma izginila kot učni jezik. To odredbo smatramo za krivično in nevezljivo. Nimamo pa nič proti temu, ako se uvede italijanščina kot učni predmet v višjih razredih ljudske šole.

Odlučno ugovarjamo tudi nepravilnemu in nedopustnemu postopanju šolskih oblasti, ki so učence višjih razredov (letnikov) vtknili v prvi letnik, kjer se poučujejo v italijanskem učnem jeziku, kar ni le krivično in nevezljivo, marveč tudi v nasprotju z ministrsko odredbo, ki je že itak krivična. (Sledi 42 podpisov slovenskih starišev.)

Protest Avče. Podpisani stariši iz občine Avče odločno protestirajo proti uvedbi italijanščine kot učnega jezika v ljudsko šolo in zahtevajo, da se odbrzi materinščina (to je slovenščina) kot učni jezik, ker le na ta način bo imela šola uspeh. Izjavljajo pa, da nimajo nič proti temu, da se poleg drugih poučuje tudi italijanščina kot predmet, temveč smatramo to celo za potrebno in koristno. (Sledi 124 podpisov slovenskih očetov in mater.)

Slovani in njihova uloga v Trstu

Z ozirom na članek, ki smo ga priobčili 1. novembra pod gornjim naslovom, nam pišejo iz italijanskih krogov: Čeprav je osemdesetletnemu mi — je kot staremu nekdanjemu trgovcu — v živo zadovoljstvo, ko mi je dana prilika, da čitam v lokalnih listih spomine iz prešlih časov.

Tako sem v minulem tednu prejel od draga prijatelja prevod vašega izvrstnega članka o važni vlogi, ki so jo imele nekdanje srbske in slovenske tvrdke sloh.

Izkažete mi veliko uslugo, ako sprejmete v svoj cenjeni list v podkrepitve vaših izjavijanj nekaj podatkov, ki naj pripomno sedanjim generacijam k boljsemu razumevanju, kolik delež so imele tu kolonije in med temi ne zadnji srbska in albanska kolonija.

Srbska naselbina se je povzpela do take višine, da se je premoženje nekaterih njenih pripadnikov cenilo na milijone. Izmed teh naj omenimo imena, glede katerih se je Trst ponašal, da jih je mogel sprejeti v svojo sredo.

Naj začnem s pokojnim Gopčevićem, ki je bil lastnik 33 ladjih dolge vožnje in uvoznik velikih množin žita iz Rusije. Še obstoječa razkošna palača ob velikem kanalu priča, s koliko vnojem je ta človek prispeval k procvitu Trsta.

Potem družina Kvekvič, katere hči se je poročila s črnogorskim knezom Danilom I, ki je bil umorjen v letu 1861. na kotorskem obrežju. Kot prispevek k zgodovini bodi še omenjeno, da se je to ženitovanje vrtilo z velikim sijajem na stanovanju Kvekvičevem na trgu Ponterosso nasproti pravoslavni cerkvi. V prvem nadstropju stanuje sedaj družina Brunner.

Krsto Opnić, ki je vse svoje premoženje zapustil svojemu vnuku Aleksandru. Hči tega poslednjega živi še danes v Trstu. Naše mesto se še spominja, s kakim razkošjem se je vabila leta 1878. poroka te hčerke s srbskim polkovnikom Konstantinom. Iz tega zakona je izšla hči, ki se je omožila z Mirkom, drugim sinom pokojnega črnogorskega kralja Nikole.

Krsto Škuljevič, ki je vse svoje premoženje več milijonov zapustil srbski cerkveni občini.

Iz družine Duković je izšla soproga jugoslovenskega ministrskega predsednika Pašića.

Tvrdke Kovačević, Radjenković Frusić, Petrović in Kovačević, Teodorović, Cirković, Sirović in Damjanović, Pamučina, Trifić, Aničić, Ristić, Konjević, Črnogorčević, Kabiljo, Salom, Musafia itd. — so bile vse mogočne.

Vzrok te izgube je naveden v začetku tega pregleda. Iz pregleda je razvidno, da se češke šole na Dunaju stabilizirajo. Ni znatnega padanja števila učencev in tudi pritožb je manj. «Rodičovski rady» (stariši so organizirani v takovz. «svetih staršev») imajo sicer še vedno mnogo neizpolnjenih želja, toda verujejo, da bodo tekom časa in z vztrajnostjo dosegli zadovoljnih uspehov v vseh svojih stremljenjih.

Zanimivo je za nas pogledati malo v šolske knjige, ki jih imajo češki otroci na Dunaju. L. 1921. je «Česko Srce» izdalo čitanko «Studenka», ki so ga sestavili znani češki rodoljubi na Dunaju: ga. Milada Fliederova, dr. Jilji Jahn, ravnatelj realne gimnazije, Fr. Meličar in posl. Ant. Machat. Krasnem predgovoru sledi kot prvo «berilo». «Kde domov mi?». Kje dom je moj v polnem tekstu, nad njim stoji kot vlnjata — češki grb. Temu sledi slovaška pesem «Nad Tatrou sa blýska», ki opeva narodni prepoved Slovakov in končuje: «Už Slovensko vstáva, púta si strháva: — hej rodina mila! hodina (ura) odbila, — zijje matka Sláva!». Dalje je v berilu «Kratička molitba» Čelakovskega, kjer otrok molí za dom, za pšenico na polju in končno za vse zveste Čehe! Tudi Jan Kollar je zastopan s svojimi «Rodoljubnimi soneti». Češkim pisateljem, pesnikom, politikom so povseučeni krasni odstavki. V posebnih odstavkih je razložen pomen čeških narodno-obrambnih društev «Česko Srce» in «Komenský». Končno prinaša čitanka med drugimi tudi sliko predsednika Čehoslovaške republike T. G. Masaryka.

Knjiga je bila, kakor rečeno, tiskana na Dunaju in se uporablja v dunajskih čeških šolah.

Čevem na trgu Ponterosso nasproti pravoslavni cerkvi. V prvem nadstropju stanuje sedaj družina Brunner.

Krsto Opnić, ki je vse svoje premoženje zapustil svojemu vnuku Aleksandru. Hči tega poslednjega živi še danes v Trstu. Naše mesto se še spominja, s kakim razkošjem se je vabila leta 1878. poroka te hčerke s srbskim polkovnikom Konstantinom. Iz tega zakona je izšla hči, ki se je omožila z Mirkom, drugim sinom pokojnega črnogorskega kralja Nikole.

Krsto Škuljevič, ki je vse svoje premoženje več milijonov zapustil srbski cerkveni občini.

Iz družine Duković je izšla soproga jugoslovenskega ministrskega predsednika Pašića.

Tvrdke Kovačević, Radjenković Frusić, Petrović in Kovačević, Teodorović, Cirković, Sirović in Damjanović, Pamučina, Trifić, Aničić, Ristić, Konjević, Črnogorčević, Kabiljo, Salom, Musafia itd. — so bile vse mogočne.

Kakor srbska, tako se je tudi albanska naselbina ustalila v našem mestu. Naj omenimo le najvažnejše trgovske tvrdke: Filip Alaba, bratje Bunci, bratje Steffa, Jurij Cioba, Nikola Taftali, Spiro Babacuh, Jurij Bisudini, Peter Dodmasei, bratje Simoni. Vse te tvrdke so bile močne po kapitalu in živahnem prometu, medtem, ko je danes ostal o njih edino le spomin. Koliko bogastva so si znale nakopiti te tvrdke! Danes pa ne obstoja niti ena več in nobena druga iz njih dežele se ne more niti od daleč primerjati z njimi.

Tu pa je treba pripomniti, da je imel Trst pred svetovno vojno zaledje z nad sto milijonov prebivalcev, izmed katerih je 52 pripadalo avstro-ogrski monarhiji. Zbog svojega srečnega zemljepisnega položaja, je lahko Trst imel velik promet z bližnjim in daljnim Vzhodom in Balkanom. Dalje je Trst služil kot vez z Rusijo preko Varšave in z mnogimi drugimi severnimi deželami, kakor z Bavarsko itd.

Odveč bi bilo povdarjati kolike važnosti je za naše mesto grška naselbina, kajti vsakdo ve, da zavzema ta naselbina najvažnejše mesto glede prometa z Vzhodom.

Tudi nemška kolonija je mnogo prispevala k razvoju prometa v Trstu. O tem pričajo ladjedelnice, čistilnice petroleja in riža, plavži, tvornice linoleja itd.

Vse države se zavedajo, kolike važnosti so za razvoj prometa v trgovskih mestih ravno naselbine drugih narodov. Radi tega so jim šle in jim gredo še danes na roko. Ali naj bo ravno v Trstu drugače?!

Šolski skrbnik Reina o šolskih razmerah v Babičih

Naš istrski poslanec Dr. Ulixe Stanger je prejel od šolskega skrbnika Reine sledeče pismo:

Spoštovani g. poslanec! V odgovor na Vaše pismo mi je čast Vam sporočiti sledeče: Od L. 1921. je obstajala v Babičih šolska podružnica, ki je bila odvisna od slovenske ljudske šole v Marezigah. V avgustu letošnjega leta je priložilo 41 družinskih očetov iz Babičev, naj se ustanovi za njihovih 61 otrok redna italijanska šola. Ta šola je bila takoj ustanovljena in 1. oktobra t. l. otvorjena. Okrožje te šole obsega davčne občine Babič, Centor in Rojci, ki so vse loč odlojene od Marezig, a prav blizu Babičim. Šola obiskuje sedaj 61 otrok. Čim je bila ta šola otvorenja, so bili nekateri otroci italijanske šole napadeni s kamenjem od svojih tovarišev iz Marezig in nekateri stariši niso hoteli pošiljati svojih otrok v šolo v Babičih, dasi so jih bili vpisali vanjo. ko je bila še navadna podružnica in ni še bila izpremenjena v italijansko šolo. Ko sem bil obveščen o tem od občinskega komisarja v Marezigah, sem najprej poskrbel s pomočjo kr. karabinerjev, da se prepreči nadlegovanje otrok italijanske šole ter sem zapovedal komisarju, naj prepove vpisovanje otrok iz šolskega okraja Babič v šolo v Marezigah. Ta odredba je imela namen na eni strani, da prepreči nedopusten manevar, na drugi strani pa je popolnoma utemeljena po določbah deželnega zakona od 30. marca 1870, št. 20, ki predpisuje v svojem 9. in 10. paragrafu, da morajo otroci obiskovati šolo svojega okraja. Naslednji § 11. sicer res dopušta izjemo glede te dolžnosti, toda samo v slučaju, da to dopuščajo prostori šole izven okraja, kar pa ne velja glede slovenske ljudske šole v Marezigah. Sicer pa se ra-

zume samo ob sebi, da se more dovoliti taka izjema samo izjemoma in kadar je priporočajo posebni krajevni pogoji (ako je šola izven okraja bližja ako so boljše poti itd.) kar pa ne velja, kakor že zgoraj omenjeno, glede okraja italijanske šole v Babičih. — Izkazalo se je, da so neutemeljene pritožbe glede zadržanja komisarja G. Padovana v Marezigah, ki je le izvrševal naredbre podprefektore. Le enkrat se je videl prisiljenega vreči iz urada nekoga, ki si je radi šole v Babičih dovolil pripombe, ki so bile napram oblasti malo spoštljive, in izjave, ki so bile v narodnem pogledu malo ortodoksne.

Tako odgovarja g. Reina našem poslancu. Njegov odgovor je dragocena lista, ki bo za večne čase živa priča o naši šolski miselnosti. Obenem nam je dal g. šolski skrbnik uraden dokaz, kako upravičeni so protesti našega ljudstva proti šolski politiki v naših krajih. Ves odgovor je prežet z nekakim bahanjem nad tako «gladkim» poitalijančenjem slovenske šole. S kakimi sredstvi se je to doseglo, o tem priča najlepše priznanje šolskega skrbnika samega, da je uporabil kr. karabinerje celo proti šolskim otrokom. Kar se pa tiče prošnje onih 41 družinskih očetov, na katere se sklicuje g. šolski skrbnik in s katerimi opravičuje poitalijančenje šole v Babičih, je tudi znano, kako je prišlo do te prošnje, namreč tudi s pomočjo karabinerjev. Da osvežimo ta dogodek, naj ponatisemo tu v celoti tozadevno poročilo iz Marezig, ki smo ga objavili v «Edinosti» od 16. okt. t. l.: «Na šolo v vasi Babič so nam poslali italijanskega učitelja. Delo za poitalijančenje šole je začel sam vaški načelnik, ki je hodil od kmeta do kmeta in izpraševal, ali hočejo italijansko ali slovensko šolo. Vsi — razen par njegovih prijateljev — so odgovorili, da želijo, naj ostane šola, kakršna je bila prej, t. j. slovenska. Nekaj dni pozneje pa je hodil zopet po občini in to pot v spremljavo brigadirja iz Marezig in še enega karabinerja. Nekateri stariši so odgovorili, da hočejo imeti italijansko in slovensko šolo, drugi pa so se zbal karabinerjev in se uklonili. Tako je dosegel vaški načelnik svoj namen s pomočjo karabinerjev. Sedaj se stariši v skrbih povprašujejo, kaj se bodo mogli njihovih otrok naučiti od učitelja, ki ne razume otrok ne oni nje!ga!»

Torej, karabinerji tu, karabinerji tam, pri stariših in pri otrocih.

Učiteljski sindakat «Eia»

Šolska vodstva sezanskega okraja so prešla v italijanskem jeziku pisano okrožnico, ki se glasi:

«Poroča se Vam, da se je v sezanskem šolskem okraju, z začasnim sedežem v Gorjanskem, ustanovil učiteljski sindakat «Eia».

Namen tega sindakata je postaviti temelje (cementare) bratskemu razmerju med učitelji okraja, pomagati pri rešitvi šolskih vprašanj, pospeševati rešitev ekonomskih vprašanj učiteljstva, v kolikor se to da v okviru zakonitosti in v soglasju z interesi države. (Nazione.) Naslanjajoč se pri vsem na pravi patrijotični čut in izvršujoč do najmanjši natančnosti svoje dolžnosti napram naši vladí.

Članarina znaša L. 5 mesečno, ki se bo uporabila — odštevisi upravne stroške, za ustanovitev učiteljske knjižnice okraja.

Vsi, ki se imajo namen včlaniti, naj to javijo, ustno ali pismeno, predsedniku pripravljalnega odbora Avreliju Vittoriju voditelju šole v Gorjanskem. Seja, v kateri se bo izbralo vodstvo, se bo sklicala z novo okrožnico. Te seje se bodo smeli udeležiti vsi učitelji in učiteljice, uslužbeni v našem okraju, če so ali niso priglasili svoj pristop.

Za učiteljski sindakat «Eia» pripravljalni odbor: Predsednik Aurelio Vittori, šolski voditelj; tajnik Kenda Ferdinando, šolski voditelj; blagajnik Steinmajer Franc, učitelj; zaupniki: Kosmina Giovanni, šolski voditelj; Pibernik Giovanni, učitelj; Sciuka Francesco, uč. vod.; Vlacovich Giovanni, uč. vod.

Sežana, 9. novembra 1923.»

Slovenski smo dobre duše in vajeni še izza avstrijskih časov, da so se nam močotci dobrihali in nas vabili v svojo sredo; a bili smo tudi vajeni, da se je z učiteljskim delom, kakor se dela z intelektualnim delavcem, ki zna ločiti vino od vode. Sindakat hoče postaviti temelje bratskemu razmerju med učitelji? S čim? Z razbitjem njihovih, in izključno stanovskih in ne politično pobarvani organizaciji, združenih vrst? In pa s tem, da se vprežejo učitelji v jarem tiste stranke, ki se baha z napadi na naše narodne domove, — ki išče denuncijante v učiteljskih vr

SPOMINI

Bilo je v letu 1891. ali 1892. Razpisane so bile volitve v tržaški občinski zastop. Kakor običajno je naše politično društvo sklicalo svoje zastopnike iz okolice, da poročajo o položaju v poedinah okoliških krajih. Zastopnik tedanjega II. okoliškega okraja — Roccol-Katinara-Lonjer — in dotedanji njegov zastopnik v mestnem svetu, pokojni Ivan Marja Klun, je podal naravnost obupno poročilo, ki je izzvenilo v izjavi: v našem okraju je vse izgubljeno, tam ima sedaj Poldo Mauroner vse v rokah; svetujemo vam, da niti ne hodite več v II. okraj. To poročilo je seveda silno potro navzoče. Kljub temu je zbor zastopnikov sklenil, naj vendar postavimo in se spustimo v borbo. Veliko in važno vprašanje pa je bila oseba primerne kandidata. Spržilo se je ime tedanjega župnika na Katinari, g. monsignora Kosca, ki je te dni slavil svojo osemdesetletnico. Župniki so poverili dr. Slaviku in Maksu Cotiču nalogo, da pridobita g. župnika za to kandidaturo. Sla sta k njemu v župnišče na Katinari in posrečilo se jima je: po daljšem obotavljanju, sklicujoč se posebno na svoje sibo zdravje, ki g. župnik privolil. Prišel je dan volitve in — zmagali smo!!! Naš kandidat je bil izvoljen. Veliko presenečenje za nasprotnike in tudi za nas. Kakor da se je dogodil čudež. V resnici pa je bila stvar taka, da narodna iskra v rečenem okraju vendar ni tako zamrla, kakor je mislil skeptični in preplašeni Klun. V glavnem pa je priborila zmago oseba kandidata. Ta blagi in dobri mož urotni duhavit je užival med prebivalstvom toliko spoštovanja in tak ugled, da mu je večina volilcev hotela tudi z glasovnico izkazati svojo vdanost in ljubev. Ko je bil razglašen izid volitve, smo doživeli prizor, ki nam je ostal živ v spominu. Prihitela je godba in volilci — tudi stari možje — so si pred nasprotnimi agitatorji stiskali roke, skakali in plesali od radosti. Srečen mož, ki šteje take dneve v dobi svojega življenja. Da je bil potem monsignor Kosce zvest soborec svojim tovaršim v mestnem svetu in da je vestno vsilil v tedanjih časih kaj težko nalogo ljudskega zastopnika — tega ni treba niti praviti, ko gre za moža, ki je vzor značajnosti, poštenja. Oziroma veli smo te spomine, da tudi s tem proslavimo monsignora Kosca ob njegovi osemdesetletnici. Ljudstvo ga nosi v svojem srcu.

To so razmere!

Župnik Vrbka — rodome Čeh — je služboval v Istri 34 let. Zadnje čase je župnikoval v Lanišću. Sedaj pa se mora seliti, kakor toliko drugi. Predvčerajšnjim, 13. t. m., se je hotel odpeljati v Trst, da izroči spise ordinarijatu. Vstopil je na vlak na postaji v Buzetu pa so ga orožniki aretirali, baje zato, ker ga morajo iz njegovega bivališča, iz Lanišča, spraviti preko meje. Zdi se, da so orožniki iz Lupoglave v tem zmislu brzojavili onim v Buzetu. Tirali so ga nazaj v Lupoglavo, ne da bi bil mogoč vzeti iz voza s seboj spise in suknoj!

Ali naj kaj pripomnimo? Ne, ker dogodek sam kriči dovolj.

Tečaj za srborvaščino na visoki šoli v Benetkah. Na beneški visoki šoli za trgovsko vedo je bil z letošnjim letom začasno odprt tečaj za srborvaščino. Ta tečaj je bil poverjen našemu rojaku g. prof. Alojziju Resu.

Društvene vesti

Slov. akad. fer. društvo «Balkan». Ob 20.30 redni sestanek s predavanjem. Tovariši so nasprotni, da se udeležijo sestanka točno. Vsi oni akademiki, ki niso še včlanjeni v društvo, so vabljani, da se sestanka istotako udeležijo. — Ob 19.15 redna odb. seja! — Odbor.

Pevsko društvo «Ilirija». Podpisani odbor poziva vse člane in članice, da se udeležijo polnoštevno prve vaje, ki se vrši jutri ob 20.30 v društvenih prostorih. — Odbor.

Iz tržaškega življenja

Dva otroka si prevrnila nase kuhinjsko-omaro. Sestrici Marija in Antonija Danec, prva stara 5 let, druga 4 leta, stanujoči v Škor-kliji Sv. Peter št. 105, sta se večeraj popoldne igrali doma v kuhinji pod nadzorstvom neke starejše deklice. Ta se je za hip odstranila iz kuhinje. Kratak čas, v katerem sta ostali brez nadzorstva, je otrokoma zadostoval, da sta zakrivala nesrečo, ki po sreči ni imela hudih posledic. Stopili sta na stoliček ter pričeli iztikati po kuhinjski omari, ki pa je bila očitno slabo postavljena, kajti nenadoma se je prevrnila ter pokopala pod seboj mali iztikalci. Razna porcelanasta in steklena posoda, ki je bila spravljena v omari, se je vsula s hudim treskom na tla. Starejša deklica, ki jo je hrup in jokane otrok privabil v kuhinjo, izviklamali deklici izpod ropotije. Obe sta bili poškodovani; Marija je zadobila rano na levi nogi, Antonijo so stekleni drobcji porazili po glavi. Dobil sta prvo pomoč od zdravnika rešilne postaje, ki je bil telefonično poklican na lice mesta, kjer so Mariji rano zašivali. Potem sta bili deklici prepuščeni domači oskrbi. Okrevali bodeja približno v 1 tednu.

Nesreča dveh begunk. V takozvani hiši beguncev, ki se nahaja v ulici G. Murat št. 3, se je smočil okoli 18. ure nenadoma odtrgal v neki sobi omet na stropu. Dve begunki, 62-letna Lucija Rovere in 21-letna Marija Vergonzi, ki sta se v tistem času mudili v sobi,

sta zadobili lahke poškodbe od kosov ometa, ki so padli na nju; staro so pobili po temenu, a Vergonzi je po desni rami. Dobil sta na mestu potrebno pomoč od zdravnika rešilne postaje, ki je na telefonično zahtevo prihitel tja. Ker so bile njune poškodbe neznatne, sta bili ženski prepuščeni domači oskrbi.

Nepošten trgovski pomočnik. Vsled ovadbe trgovca Josipa Grince, ki je lastnik neke manufakturne trgovine pri Sv. Jakobu, je bil predvčerajšnjim aretiran njegov trgovski pomočnik Karmel M., star 29 let, stanujoč v Rocolu. Mladenič je obdolžen, da je v predsed-kih kradel v trgovini razno blago, katerega vrednost za sedaj še ni dognana. Odveden je bil v zapor.

Nesreča pri delu. Pri delu v lesnih skladiščih pod Škedenjem se je večeraj predpoldne ponesrečil 19-letni težak Viktor Calligaris, stanujoč v ulici Iстриa št. 12; pri razkladanju tramov z vagona mu je padel na levo nogo težak tram ter mu deloma zmečkal palec. Ponesrečenca so z avtomobilom »Zelenega kri-ža« prepeljali v mestno bolnišnico.

Vesti z Goriškega

Hvaležnost. Ob obletnici zmage je držal »kr. prefektura komisar« g. Peter nel v Kanalu »patriotičen« nagovor, v katerem je — po »Piccolu«, iz katerega črpamo to vest — med drugim rekel tudi sledeče besede:

«Goriški Slovenci moramo biti hvaležni Italiji, da nas je oslobodila iz suženjskih okov Avstrije!»

Ker ne maramo povzročiti odgovornemu uredniku »Edinosti«, ki je že preobdolen s obtožbami, novih preglastic, se nečemo spuščati v razpravljanje o vprašanju svobode in suženjstva.

Kr. prefektura komisar zna biti večih tudi močnik in odločen, da bi lahko marsikomu izmed nas služil za vzgled.

«Je pač vera naroda plamen, ob kojeja gor-koči se tajajo sovraštva oseb, in strank.»

To so — po »Novi dobi« — tudi besede iz njegovega kanalskega govora.

Obup »Nove dobe«. Svoj denuncjantski zla-nek »Slovenski nacionalizem in sola«, ki ga prinaša tudi v italijanski, zaključuje »Nova doba« s sledečim značilnim stavkom:

«Ako se pa da sploh kaj doseči za naše ljudstvo bodisi v šolskem ali gospodarskem vprašanju, smo mi prvi, ki se zato brez protestov zavzemamo.»

Torej celo »Nova doba« dvomi, da se da sploh kaj doseči za naše ljudstvo v sedanjih razmerah.

Slovenski tečaj na tehničnem inštitutu v Vidmu. Iz merodajnega vira doznavamo, da so priprave za otvoritev slovenskega tečaja v Vidmu v polnem teku. Pouk se prične približno okoli 20. t. m. v prostorih videmskega »Instituta Tecnicno« na Garibaldijevem trgu. Temu poslednjemu zavodu je priključen tudi »Liccio scientifico«, zavod, ki bi s svojimi 4 razredi odgovarjal prejšnji višji realki oziroma realni gimnaziji in je edini zavod, ki pripravljaj srednješolce za študij medicine, tehnike in realnih znanosti. Opezarjamo, da takega zavoda ni v Gorici.

Jata srak v Gorici. Ker se je število tatvin v Gorici znatno pomnožilo, si tega neveselega dejstva nemoremo drugače razlagati, kakor da je k nam priletela cela jata srak iz tujih krajev. Sicer smo bili tega blagoslova vedno deležni, ampak v tako nevarno-obilni meri, kakor v poslednjem času pa je ne.

Ditvanje vojne. Tudi število nesreč, povzro-čenih po vojnem strelišču, se v poslednjem času tako množi, da bo treba kmalu izdajati dnevna poročila kakor za časa vojne.

Ples norca. V nedeljo je znoel Franc Kon-uc iz Vedrijana v Brdih. Iz sten je pobral slike svetnikov, jih zmetal na kup cunj ter pričel plesati okoli njega. S trudom so ga prepe-ljali v norišnico sv. Osvolda, kjer se je že ekkrat prej nahajal.

Ponarejen tisočak. V soboto je kupoval Do-minko Rudolf iz Renč dva prstana pri urarju Watt-u v Raštelu in jih je hotel plačati s ti-sočakom. Ker se je urarju zdel tisočak sumljiv in ker so bili tudi drugi mnenja, da je tisočak ponarejen, je poklical Watt orožnike, ki so Dominko-ta aretirali.

Dar sv. Martina. Amabile Colocchiatii iz Basigliama v Furlaniji je presenetil sv. Martin s kaj nenavadnim darom. V nedeljo je nam-reč Colocchiatijeva žena povila trojčke, tako da šteje njena družina po par letih zakonskega življenja že 6 dečkov.

Književnost in umetnost

Josip Ribičič: Kraljica palčkov. — V kra-ještvo palčkov, drugi del. Vglasil Marij Kogoj; lesoreze izdelal Avgust Černigoj. Za-ložilo v proslavo svoje petdesetletnice »Go-riško učiteljsko društvo«, 1873—1923. Na-tisnila tiskarna »Edinost« v Trstu, 1923. — Str. 31. Cena broš. izv. L 4.

«Kraljica palčkov» je otroška pravljica igra v treh dejanjih. Nastopajo: kralj palčkov, palčki svetovalci, palček norček, palčki paži, palčki odposlanci, deklica »Anica« (kraljica palčkov), čarovnica, vile, palček vrtar, palčki stražniki, palčki kuharji in palčki delavci. Nastopajo tedaj razen čarovnice iste osebe, kakor v prejšnji avtorjevi igri (I. delu) — »V kraljestvu palčkov«. »Kraljica palčkov« je nadaljevanje prve igre, vendar je igra za-okrožena tako, da je tudi drugi del celota

zase. Vendar tisti, ki pozna prvi del, razume boljše in bolj uživa drugega.

Vsebinska prvega dela: Deklica Anica se iz-gubi v gozdu. Najdejo jo palčki in izvolijo za kraljico. Anica pa ni srečna, hoče k mami. Palčki iščejo zama mamo, ker jim je pojm mamiica nepoznan. Ker je Anicio trpljenje v hrepenenju (po materi) veliko, se je usmi-ljivo vile in jo odpelejo domov, palčkom pa podtaknejo porcelanasto punčko. Palčki so uverjeni, da je »kraljica« umrla in jo pokop-ljejo v silni žalosti.

Vsebinska drugega dela: Čarovnica izvari čudodelno pijačo in z njo oživi »umrlo kra-lijico«. Ali palčki spoznajo nato, da manjka »kraljici« razum in srce! In zopet priskrbi čarovnica čudodelne pijače — in »kraljica« dobi razum, srce in hrepenenje. In z razumom je kraljica spoznala, da njeno mesto ni med palčki, s srcem pa je zahrepenela v daljo med ljudi. V daljavi je videla mladega pastirja in čula je vabilno pesem njegove pištalke. In hrepenenje jo je odgnalo v svet. Zalujče palčke so potolažile vile, ki so dale palčkom pijačo pozabljanja. In palčki, ki so (v I. delu) sumničljivo vile, da so otravale kraljico in se zato sprli z njo, so se zopet sprijaznili z vilami. In zopet gre vse svojo staro in mirno pot.

To bi bila vsebina obeh delov. Navedel sem jo le zato, da bralec vidi nadaljevanje. »Kraljica palčkov« morda nima toliko de-janja, je manj efektivna od prvega dela, vendar pa je bolj dovršena, bolj enotna, bolj eno-stavna. Ako bo mladina razumela pojem hre-penjenje — potem bo vse doseženo.

Josip Ribičič je zelo produktiven pisatelj. Poleg nadarjenosti za zidanje, kombiniranje in poleg duhovitosti ima tudi veliko mero volje za delo. Spretno zna zajeti in izobličiti izbrani snovi in kaže veliko rutino. Težiče njegovega ustvarjanja je igra, manj lirčna in najgnejša k razglabljanju in pouku. V igri je Ribičič v svojem elementu, v igri se čuti po-sebno doma in dobro mu je tam.

«Kraljica palčkov» je tako dobro delo, da bi ga bili veseli tudi veliki narodi.

Slike napravljajo radi pestrosti barv ugoden vtis. Figure pa so premoderne. Sicer pa naj govori o tem tisti, ki so kompetentni.

K. S.

Pesnik Vladimir Nazor. Nazor se je ro-dil l. 1876 na dalmatinskem otoku Braču. Tam je preživel svoja mlada leta, študiral pozneje v Splitu in končno poslušal matematiko in naravoslovne vede na graškem vseučilišču. Pozneje je služboval v nekaterih krajih Istre in deluje sedaj kot pedagog v Crkvenici.

V očetovi hiši je stal precej pod vpliv-om italijanske kulture. Čital je Danteja, Tassa, pozneje Homerja in Miltona. Pesni-kovati je pričel že s 13. letom. Kot 14-letni deček je imel že našitene svoje prve pesmi. Od tedaj naprej je izšlo iz-pod njegovega peresa nebroj pesnitev, nekaterih z zgodovinskimi ozadjem, kakor »Kosovo« in »Kraljevič Marko«. Ukvarjal se je tudi s prevajanjem in je prevedel Machbatha. Prevoda Dantejevega »Pekla« ni dal še v tisk. Predvsem pa je njegova zasluga v tem, da je pridobil antiko za hr-vatsko pozidjo. Nekaj lepega in obenem važnega so njegove pesmi v Istrskem na-rečju.

Emil Gaboriau: Akt št. 113, roman, po-slovenil E. V. »Splošna knjižnica« št. 8 v Ljubljani 1923. Založila in natisnila Zvezna tiskarna in knjigarna v Ljubljani 536 strani. Cena broš. Din. 22.—, vez. Din. 28.—

Akt št. 113 je roman tiste vrste, kjer se dejanje kopiči in razpleta vsak hip v novi napetosti, polno spletk in borenja, roman, kakršnega ljubijo bralci, ki berejo knjige za zabavo in razvedrilo. Tem vsem bo go-spa Fauvelova junakinja, ki jim bo izvala mnogo sočutja, ko bo drhtela še kot mlado dekcle, pa tudi ves čas, ko jo preganja nepo-šten brat njenega nekdanjega ljubimca. So-čustvovali bodo z nesrečnim blaginikom Prosperjem in se veselili dobiteljnih usode, ki pošlje nesrečnemu mladeniču tako spretnega rešitelja. »Akt št. 113« je sicer detektivski roman s kompliciranim in za-vozlanim dejanjem in z drznimi čini, ki privlačijo bralca, vendar se giblje vedno v primernih mejah in računava z realnimi zna-čajmi in s sloveskimi slabostmi in vrlinami.

Knjiga je lepo opremljena in je vzlic svoje obširnosti dobiti po zelo zmernih cenah po vseh knjigarnah in pri založnici Zvezni knjigarni v Ljubljani, Marijin trg 8.

DAROVI

Mesto cvetja na grob Pavlini Rojčevi, Dorn-berg, daruje Alice Pečenko L 30 »Solskemu društvu«.

Na svatbi Jagodit—Slokar je nabrala ve-sela družba L 70 za »Soleko društvo«.

Cenjenim darovalcem srčna hvala!

NASI DIJAKI STRADAJO. — SPOMI-NJAJTE SE POVSOD IN VEDNO DI-JAŠKE MATICE!

Gospodarstvo.

Čemu enoten tip vina?

Leta, ki so pretekla od l. 1880. do danes, so pokazala, da je naš narod precej do-zveten za združništvo. Ta kratka doba je prinesla skoro vsaki občini po vsaj eno zadrugo; v tej kratki dobi so se iz malih zadrug razvile močnejše združne stavbe, na katerih slovi danes več ali manj vse naše gospodarsko življenje. Da je združ-ništvo tako vzcvetelo, se moramo v prvi vrsti zahvaliti množici, ki so z bistrim očesom zrlj v bodočnost, spoznali potrebe našega naroda ter uvideli, da je edino po-tom združništva mogoča gospodarska osvoboditev našega naroda. Ti ljudje se niso ustrašili največjega truda, s katerim je bilo spojeno razširjanje združne misli. Ko so ustanavljali zadrugo, so za posa-mezne zadrugo pridobili le piclo število članov. Šele pozneje, ko so ostali videli, da prinaša zadruga članom gotove koristi ali pa, ko je pritisnila potreba, so se jeli polagoma vpisovati v zadrugo. Potreba, krvava potreba je torej olajševala delo ustanoviteljev zadrug. En sam primer: Ko je bila l. 1896. med Avstrijo in Italijo sklenjena trgovinska pogodba, ki je do-voljevala uvoz gotovih vrst italijanskih vin, tedaj so se pričeli vinogradniki zbirati okoli vinarških zadrug; pozneje ko je po-godba zapadla, so te zadruge popolnoma zaspale.

Isto pot je moralo napraviti tudi za-družno delo po vojni, t. j. od dneva dalje, ko smo bili priključeni novi državi. Mi-slimo v prvi vrsti na ustanavljanje in utrditve vinarških zadrug; ostale zadrugo so se več ali manj avtomatično oživele. Združno delo po vojni je bilo toliko bolj težko, ker je vzela vojna našemu narodu, ki je bil vsled vojne tako težko prizadet, podlago, na kateri slovi združništvo, t. j. medsebojno zaupanje.

Nedolgo potem, ko so bili naši kraji z eno samo ravnodušno potezo odrezani od enotnega gospodarskega organizma, ko so prišli naši kraji poleg tega pod državo, ki je druga na svetu po proizvodnji vina, ne-dolgo potem so vstali možje, ki so pričeli z organizacijo vinarških zadrug. Ti možje so pač gledali nekoliko v bodočnost, računali so s številkami in številke so jim neizpod-bitno pokazale, da bo v kratkem času na-stopila v naših krajih huda vinska kriza. Račun je bil lahek; napravil si ga je lahko vsak priprost vinogradnik; prorokovanje lahko. A kaj zato, ko smo še vedno vno drago prodajali! Pisceh teh vrst se je pred kakimi 2 leti v svojem idealizmu vzne-voljen zagnal proti nekemu že izkušnemu organizatorju, češ zakaj ničesar ne stori za organizacijo vinarških zadrug, ko ven-dar ljudstvo je godrnja, ker ne more prodati vina. Tedaj mu je ta hladno odgovoril: »Poskušali smo, ne gre; ura še ni prišla, voda še ne sega do grla«.

In ura se bliža, a mi se šele sedaj pri-pravljamo; bolje pozno kakor nikdar. Od letošnje pomladi dalje je zadruga misel silno veliko pridobila. Naš vinogradnik je že napravil prvi, najtežji korak nasproti rešitvi iz sedanjih naravnost neznošnih go-spodarskih razmer. Izročil je najdražje, kar je imel, pridelek svojih rok, zadrugi; sam ne bo mogel več prodajati po lastni volji vina, njegovo vino se bo zmešalo v velikanskih sodih z drugim, ki ni gotovo tako dobro kakor njegovo, in prodano bo po isti ceni kakor druga vina, dasi je vredno več... Priznamo: precejšnja žrtve je to; a sedanje gospodarske razmere so jo zahtevale. Končno pa je to žrtve, vsled katere trpi le oni »jaz« in ki na drugi strani prinese le korist.

Ako je posamezni vinogradnik napravil ta korak, zakaj bi ga ne napravile posa-mezne vinarške zadruge? Ako je to stori vinogradnik s priprosto izobrazbo, zakaj ne bi tega storile zadruge, ki jih vodijo možje, kateri imajo gotovo boljše vpogled v razvoj našega gospodarstva kakor pri-prost vinogradnik? Mislimo na posamezno vinarške zadruge iz vse Vipavske, ki naj bi oddajale svoje vino v zvezno klet, pa naj si bo ta v Gorici ali kje drugje, da bi na ta način prišli do enotnega tipa vina. Treba je, da se končno že enkrat otresemo one krajneve ozkosrčnosti! Ako enkrat to storimo, smo najmanj na polovici poti; kajti potem nam ostane le tehnična stran, ki ni ravno tako težko izvedljiva. Seveda je treba za to zmognih ljudi, primernege časa in primernih sredstev. Saj končno stojimo tu pred analogno »žrtvijo«, ako je to sploh kaka žrtve, kakor jo je napravil

posamezni vinogradnik, ko je oddal vino v zadrugo! Saj je pri tem tudi — recimo — njegova »individualnost« precej trpela, a to na račun gmojne koristi Seveda je treba proč z vedno istim pomisleki! Vemo, da je kakovost vipavskih vin precej raz-lična; a zdi se nam, da je to vprašanje pač najlažje rešiti. In to po enostavnem gos-podarskem zakonu: pri normalnih razmerah (prevozni stroški, carine itd.) odgovarjal cena za enoto kakovosti blaga. O nasprot-nem nas ne bo nikdo prepričal in vsaki poizkus, da bi se izognili temu zakonu, je zaman.

Na podlagi tega zakona je rešitev vpra-šanja cen zelo enostavna: posamezna za-druga da vino v zvezno klet po povprečni ceni, izračunani na podlagi cen v dotičnem okraju (za sortirana vina velja pač izjema); zveza teh zadrug prodaja potem mešanico teh vin po povprečni ceni, izračunani na podlagi cen, po katerih je kupila vino od posameznih zadrug. Na ta način pridemo do enotnega tipa vina.

Čemu enoten tip vina? Odgovarjamo na to vprašanje, ki smo si ga stavili že v za-četku, šele ob zaključku teh vrst. Dande-nes se razpečava v svetovni trgovini blago, ki ima gotovo znamko, gotovo ime. Tako je tudi z vini; o tem smo se lahko prepričali takoj ob prihodu Italijanov v naše kraje. Italijanski trgovci so vrgli na-šar trg gotove tipe vina: »Chiantis«, itd.; »Chiantis« lahko pijete v Berlinu kakor v Trstu; francoskega šampanjca pijete lahko po vsem svetu, dasi ni iz francoskih vin, dovolj je, da ima to znamko, to ime. V kon-krutnem boju nastopajo danes lahko edino enotni tipi vina. Na Vipavskem se je pojavilo že veliko tujih trgovcev, ne samo letos, ampak tudi prejšnja leta, ki so za-hitevali velike množine vina z enako barvo, z enakim okusom in z isto množino alkohola. Ti trgovci so slišali govoriti o »vipavcu«, a ko so vprašali po takem vi-nu, ga ni bilo nikjer; od kraja do kraja, od vasi do vasi, od kleti do kleti, v isti kleti različna vina, različne cene. Teh ovir se hoče trgovci iznebiti.

Sicer so tudi veliki trgovci še v času, ko smo bili pod Avstrijo, vsa naša vina mešali, bolj ali slabše v velikih kletih in so jih potem pošiljali v svet pod gotovo znamko, gotovim imenom, ki ni bilo na-vadno nikdar »vipavsko«.

Navsezadnje saj imamo že v mestih enoten tip »vipavca«; ako ne drugje vsaj na gostilniških tablicah. Povsod ista cenal! Tudi ista kakovost, dasi je bilo vino kup-ljeno v različnih krajih in tudi po precej različni ceni! To čudno uganko je lepo razvozljal italijanski gospodarstvenik Fe-derico Flora, ko je pred par dnevi zapisal, da porabijo gostilničarji v vseh italijanskih mestih, ki so postavila carino na vino, vsako leto okoli 5 milijonov hektolitrov vode.

Vstvaritev enotnega tipa vina bi torej prinesla velike koristi tudi onim krajem, ki pridelujejo vino boljše kakovosti; kajti vino, ki se danes toči po mestnih gostil-nah navadno ne doseže kakovosti najbi-hkejšega vipavskega vina; kam izginejo boljša vina, smo že povedali zgoraj. Tem razmeram more odpopmoči edino stroga kontrola razpečanega vina, ki bi jo lahko izvajale naše vinarške zadruge; toda ta kontrola je mogoča edino, ako razpolaga-mo z enotnim tipom vina.

To in ono

Usodni damski čevlji. V poletni vročini se je letos v Parizu pripetilo več slučajev tajinstvene smrti med lepoticami pariške družbe. Oblasti so bile v veliki zadregi, kajti po smrti lepotic ni ostalo nikakih sledov, ki bi pojasnili to čudovito epidemijo.

Končno je nek zdravnik, čigar družico je tudi zadela žalostna usoda, da je umrla na nepojasnjen način, napel vse sile svojega znanja in prakse, da ugotovi vzrok bridke izgube. In kaj mislite? Smrt je nastopila radi zastrupljenja z barvo damskih čevljev, ki se je v potu nog razkrojila in prodrla skozi kožo v kri. Nadaljna zdravniška preiskava je dognala, da so lepoticne tem bolj izpostavljene nevarnosti nepriznava-nej smrti, čim bolj kričeča je barva in čim bolj tanka je koža, iz katere so sešiti čevlji. Čevlji so namreč pobarvani z zelo stru-pnim anilinovim barvilom, ki s lahkoto prodira skozi tanko usnje. Prej, ko so dame nosile še nogavice, ne pa pajčevine, kakor danes, jih je tankina varovala pred te vrste strupom. Sedaj pa so modni damski čevlji, zlasti oni pariškega izvora, smrtno nevarni in zato se priporoča pri nakupu največja opreznost.

PODLISTEK

Ljudmila Pivkova:

KRIMINAL

Več noči me je obiskoval mesec. Nikdar nisem vedela, kako pozno je, a bilo mi je ljubo, kadar je pokukal v celico. Vselej sem se zbudila in sem potem čakala, dokler je sijal v celico. Bil mi je kakor zavzevnik, ki mi ga ni nihče branil. In ali ni rafiniran užitek sedeti na postelji v kazniški celici in opazovati mesec, kako se giblje po tleh in stenih?

Noči sledi dan, ki je tak, kakor ostali dnevi, dolg, neskončno dolg v moji samoti. Strežnice sem prosila, naj mi priskrbe knjige. Obljubilo so.

Naslednjega dne so me klicali v pisarno. Gospodična Slavka je tam. Ljubezniva Slavka hiti pripovedovati in bi mi rada nekaj zape-petala, neko tajnost. Opozarjam jo, naj govori le glasno, da ne oteži naloge gospodu sod-niku, ki je bil tako dober, da je dovolil raz-govor. Slavka mi pravi, da se zanima javnost za nas. Ker je g. Sitte tako takten, da ima baš posla tam pri silni mizi, mi Slavka na-znanja, da so intervenirali poslanci v parla-

mentu. Časopisi pišejo in pri sebi ima v ro-kavniku — da mi, ako hočem. Prijateljica tako hiti govoriti, da ji jedva sledim, ono stvar v rokavniku pa odklanjam. G. Sitte bi opazil in tega ne maram.

Prosila sem jo, naj mi pošlje knjige, ne le-poslovja, francosko slovnico prosim, staro, kakorinokoli.

Obljubila mi je in čakala, da ji pripeljejo sestro. Jaz sem se vrnila v celico. Istelega dne sem prejela francoske knjige. Bechtlovo čitanko in vadnico. Sedaj imam vsaj predmet, ob kojeja lahko pripenjam svoje misli.

Neverjetno povzdiguje človeka v kriminalu vest, da se zanima javnost za njegov slučaj. Interpelacija v parlamentu pospeši proces in morebiti se zdaj hitreje bliža doba osvoboditve, da ne poginemo v teh zidovih. Misli so tako živahne in razburjene, da ne morem niti gledati v svoje nove knjige. Izkušam si domisliti, kdo se zanima zame. Bodisi so pra-ski vplivni znanci, morebiti dr. Musil, more-biti dr. Ploj na Dunaju, morebiti dr. Jurteja v Ptuj. Zavedam se sicer, da je interes »jav-nosti« zelo plitva stvar, ki kmalu zalze ka-kor voda v pesku, toda inče je, ako so se lo-tili naše zadeve energični možje. Značaj dr. Musila ali delavnost dr. Ploja mi pravita, da se stvar ne ustavi več, dokler ne bo dovršena in v tem je lučka moje nade.

Spravljam se na delo. V čitanki sem si iz-brala članek, toda ne gre tako lepo, kakor sem se veselila. Izbrala sem si Lafontain-ovo basen, ki se jo učim na pamet. Počasi mi gre. Po celici hodim in govorim na glas verz za verzom. Kljub vsji dobri volji se ne morem pravi dan naučiti več ko šest vstic. Drugo ju-ro pa ne vem ničesar več. Zatenjam iznova. Do večera jih znam kakih deset in niti tretji dan ne morem daleč od začitka. Da imam tako trudne možgane! Učenje na izust od-ločno ni prikladna zabava zame, za moj ne-prenehoma napeti živčni sestav. Čitam torej rajši prozo, razne sestavke v čitanki, izmed kojih so mi nekateri jako všeč, zlasti Souve-astrove slike, ki me spominjajo lastnih mladih let. Tedaj sem bila tudi jaz zaljubljena v tega starega sentimentalnega autorja, ki mi sedaj iznova vzbuja navdušenje.

Neka strežnica mi trka na vrata in nazna-ja, da sem v časopisih. Vse je baje popisano o komisarju Janku in o očetu in o sestri. Go-spodične (paznice) so tudi čitale in na so-povitalove. Časopis bo dobila in mi ga prinese.

Vesoliki sem se časopisa, toda zaman. Strežnica je bodisi pozabila ali mi ga iz ka-kega drugega vzroka ni mogla prineseti. Ven-dar mi je ljubo i to, da so »gospodične« čitale.

12. Na Dunaj?

V petek 23. novembra so me klicali dol v pisarno. Tudi sestro so poklicali in šli sve

istočasno. Ela je razburjena, da nas menda ze — izpuste domov, jaz sem pa nekoliko bolj skeptična. Rada bi se veselila, moj Bog, kako se bom radovala, kadar bo stvar sigurna, da smo na svobodni! Bojim se pa nade, ki se mo-rebiti ne izpolni.

Poguma sem imela dovolj, da mirno spre-jemam na primer vest: »Gospa, vi ostanete še tukaj!« Toda to, kar sem slišala, je presegalo moje pričakovanje.

Ni bil dr. Steer. Nek drug auditor mi je čital nemško pismo z Dunaja, da je moj protest proti zaporu zavrnjen. Na mojo takratno iz-javo, da imam petero majhnih otrok, ki me potrebujejo, in na izjavo, da nimam nikakega premoženja in da torej ni možno misliti, da bi mogla zbežati, odgovorjajo radikalno, da je možnost k begu vedno in povsod. — S tem se zaključuje preiskava v Prazi in se prenaša na Dunaj.

»Na Dunaj morate iti!«

»Na Dunaj?« sem vprašala in se jedva obvladala.

»Seveda«, je odgovoril auditor hladno. Kakor hroma sem obsedela in nisem mogla niti vstati, dasi sem zvedela vse in bi bila lahko šla.

Auditor mi je jel pridigati, češ, da si mo-ram priznati, da sem si sama kriva.

»Bili bi morali prveč

Rod najboljših ljudi. Znani afriški raziskovalec Frobenius pripoveduje o nekem etijopskem rodu, katerega označajo raziskovalci za rod najboljših ljudi. Še nikdar ni nihče slišal, da bi bil katerikoli pripadnik tega rodu, raztresenega po vsem Sudanu, zagrešil kak zločin na svojem bližnjiku. Pridni so in ne dotaknejo se nobene tuje reči. Oni si predstavljajo smrt starega človeka tako, da umrje samo radi tega, da na drugem svetu skrbi za potrebni dež. Jako lepo si predstavljajo nadaljevanje življenja po smrti in zopetno vstajenje svojih dedov v svojih vnukih. Lobanjo umrlega shranijo in kadar v rodbini mislijo, da je pokojnik že dosti časa mrtev in da je zadosti dobro skrbel za dež, potem stopijo pred lobanjo in pravijo: Ljubi naš ded! Ti si že dosti časa mrtev, mi hočemo, da se povrneš med nas. Nato denejo v lobanjo neko seme in jo pokrijejo z zemljo. In ako zraste drevce ter da sadove, poje hči ali snaha eno zrno, katero se razvije v dete. Tako žive po veri tega rodu dedi v svojih vnukih dalje.

Kaj so pili stari Rimljani? Stari Rimljani so pili razen vode pravzaprav le vino, vse druge pijače so bile v navadi samo po provincah.

Zrelo grozdje, ki so ga imenovali tudi «viseče» (namreč na trti) vino, so trgali v košare. Nato so ga devali v kadi ali čebre, kjer so ga tlačili moški z bosimi nogami kar v vinogradu. Slačeno grozdje so nesli potem v mehovih pod stiskalnice. Mošta, ki se je natekel, preden so stlačili grozdje z nogami, često niso pustili vreti, ampak so ga zapečatili v steklenice in jih hranili v mrzli vodi. Druga vrsta je bil mošt, ki se je natekel po tlačanju z nogami, tretja pa kislati mošt iz tropin pod stiskalnice. Večinoma so devali ves mošt brez razlike v isto posodo. Na tropine so nalili vode, prideli vinskih droži in nekoliko kuhane mošta; to zmes so čez 24 ur še enkrat tlačili z nogami in stiskali pod stiskalnice. To je bilo vino za sužnje, delavce, vojake, pa tudi za ženske. Stare žene so prav rade pile vino iz tropin posušenega grozdja, kateremu so primešali kuhane mošta. Posebno močno, sladko vino so dobili tako, da so pustili grozdje cel teden na soncu, da je ovenelo in se posušilo.

Mošt so spravili v velike, trebušaste lončene posode, kjer je vino vrelo; lesenih sodov niso rabili niti še v 1. stoletju pred Kr. Posode so pred uporabo zasmolili. Da bi dobilo vino poseben okus, so devali včasih v mošt snolo, sadro, ilovico, apnenec in mramor. Posode so pustili odprte, po vretju pa so jih pokrili s pokrovom in zamazali s sadro. Vinska klet jim je bila hladna, proti severu ležeča čumnata, navadno pod zemljo. Boljša vina, ki naj bi dočkala visoko starost, so prelili, ko so se popolnoma umirila, v steklenice in amfore (dvoročne, podolgate, proti dnu vedno ožje lončene vrče), ki so jih razpostavili v kleti ob stenah ali pa po tleh v pesku. Bile so zamazane z lesnim in plutovinastim zamaškom ter zamazane s sadro ali smolo, da ni mogel zrak zraven. Na posodo ali pa na listek, ki je visel na njej, če je bila posoda steklena, so napisali ime vina in letnik, t. j. ime konzula dotičnega leta. Pozneje so prenesli amfore v čumnato v prvo nadstropje, ki se je imenovala «apotheca» in je ležala tako, da so mogli napeljati vanjo dim, ker so menili, da dim pospešuje staranje vina.

Vobče so ljubili stari Rimljani le stara vina; rajše so pili staro vino slabše vrste nego mlado najbolje trte. Bogati Rimljani so bili sploh zelo izbirčni tudi v vinu; ne-le da so uvažali tuja vina, ampak privedali so vinu razne dišave ali grenke stvari, n. pr. miro, aloo, razne cvete in zelisa. Razen vina so Rimljani radi pili pijačo «mulsum» (medico), ki so jo pripravljali tako, da so vzeli najboljši mošt, mu primešali medu (1/4 vina in 3/4 medu) ter ga potem napolnili v steklenice ter jih zamazali s sadro. Čez mesec dni so pijačo zopet prelili v drugo posodo.

Odkritje «sedmerih mest v Cibole». K najslavnejšim, pa najmanj znanim krajem ameriške kulture pred Kolumbovim odkritjem te zemlje spada «sedem mest Cibole» v današnji Novi Mehiki. Amerikanci so kraje, na katerih so stale te predkolumbske naselebine, natanko preiskali ter odkrili tam, kjer sta današnji vasi Hawikuh in Kechipauan, ostanke dveh mest. Vodja pri izkopavanju, kapitan Thomas Joyce, izjavlja, da je ta pokrajina zna najbogatejših arheoloških najdišč, kar so jih kdaj odkrili v Ameriki. Našli so celo vrsto naselebin, ki spadajo v predzgodovinsko dobo.

Zakladi na dnu morja. Kakor javljajo iz Londona, se je angleški vladi posrečilo, iz razdejane ogromne ladje «Laurentic», ki so jo v svetovni vojni torpedirali Nemci ob severnem obrežju Irske, dvigniti večjo množino zlata v palicah v vrednosti 33 milijonov dolarjev, ki bi jih naj bila ladja svojedobno prepehala v Ameriko. To je sicer le majhen del skupnega tovara, a uspeh reševalnega dela je vendar zbudil upanje, da bo mogoče rešiti tudi zaklade drugih ladij, ki so bile potopljene v svetovni vojni.

Borzna poročila.

Trst, dne 13. novembra 1923

Tečaj:

Cosulich	33
Dalmatia	275
Gir. Jilich	152
Libera Trieste	374
Lloyd	1465
Lusitno	580
Martinoli	139
Oceania	110
Premuda	603
Trpčovič	295
Ampelea	455
Cement Dalmatia	350
Cement Spalato	217

Valuta na tržaškem trgu.

ogrške krome	0-11	0-13
avstrijske krome	0-0320	0-0330
češkoslovaške krome	66-10	68-50
dinarji	26-20	26-50
leji	11-25	12-
marke	—	—
dolarji	22-97	23-10
francoski franki	127-20	127-60
švicarski franki	402-	405-
angleški funti papirnati	100-40	100-65

Rojaki! Ne zabite na Šolsko društvo!

Tonči Dolenc
ing. Franc Dolgan

poročena

Postojna 15. XI. 1923. Košana 614

Poslano*)
ZAHVALA.

Zahvaljujem se zavarovalni družbi «Abeille» katera mi je prostovoljno in velikodušno priskočila na pomoč v veliki zadregi vsled smrti mojega moža. Zavarovalna družba «Abeille» mi je izplačala veliko vsoto denarja, akoravno nisem imela do tega nobene pravice, ker zavarovalna pogodba ni bila še podpisana in tudi nobena premija plačana. Zahvaljujem se tudi tvrdki «Fratelli Majna», generalno zastopništvo v Postojni gorimenoovane zavarovalne družbe «Abeille», ki je prva razumela moj kritični položaj in je storila takoj to velikodušno dejanje. Postojna št. 164, dne 7. nov. 1923. (613) Ivana vd. Stepič.

*) Za štanke pod tem naslovom odgovarja neodbitno le toliko kolikor mu zakon veleva.

Mali oglasi

se računajo po 20 stot. beseda. — Najmanjša pristojbina L 2.— Debele črke 40 stotink beseda. — Najmanjša pristojbina L 4.— Kdor išče službo, plača polovično ceno.

PES, mlad, rujav, z belimi lisami, je za zatekel v Barkovljah. Kdor ga vrne na naslov: Durriava, Bovedo 394 (hiša Paba), dobi nagrado 1594

MODISTINJA, prvovrstna, Splitčanka, ima veliko zalogo klobukov. Izdeluje in popravlja klobuke po najzmernejših cenah. Salon Piccolomini 8. 1596

SOBO da v najem boljši osebni maloštevilna družina. Naslov pri upravnistvu. 1595

HIŠA, hlev, vrt, več njiv in senočet se prodajo naprostovoljni dražbi v Pikich 17 pri Dobravljah (Ajdoščina) 18. novembra 1923 ob 2 uri popoldne. 1579

KMETIJSKO DRUŠTVO V VIPAVI je odprlo 31. oktobra, v Trstu, Via N. Machiavelli št. 8, zalogo zajamčeno pristnega vina s prodajo na debelo po izjemno konkurenčnih cenah. V istih prostorih je odprla Zadruga Mlekarstva v St. Vidu pri Vipavi prodajalno mleka na drobno in debelo. Postrežba na dom. 1584

KRONE 1.82, goldinarji 485, 20 kronski zlati 90.50. Za večjo množino cena višja. Urarna, Ponte della Fabbra, blizu Piazza Goldoni. 1590

BABICA, avtorizirana, sprejema noseče. Govori slovensko. Tajnost. — Via Giulia 29. 1569

ZLAT, srebrn in papirnat denar se kupuje in prodaja po zmernih cenah. Menjalnica via Giacinto Gallina 2, (nasproti hotela Montecenisio). Telefon 31-27. Govori se slovensko. 25

KRONE 1.81, goldinarje 4.80, dvajsetkronske zlate L 90.— Večja množina — cena po dogovoru. Via Ponderas št. 6/L. 44

URARSKEGA učenca sprejme Albert Marc. Sturje pri Ajdoščini. 1548

Brill

Ako hočete imeti čevlje vedno svetle in kakor nove, rabite le BRILL, biser vseh čistil

BRILJANTE, zlato, srebro in platin po najvišjih cenah. Dajem predurno na dragulje. Pertot, Via S. Francesco 15, II. (45)

PLISSE IN GUBE na harmoniko, veliki in majhni podvitki z novimi vzorci za cele obleke. Oliva De Battisti, Via S. Sebastiano 4, III. Vhod med izložbami skladišča Schlesinger. (51)

KRONE, srebro, zlato in platin kupujem. Plačam več kot drugi. Zlatarna Povh Albert, Trst, via Mazzini 46. 58

KOVAČ PURIČ v via Media št. 6 izdeluje štedilnike in železne ruletes po ugodnih cenah. Prodaja štedilnike od L 160.— naprej. (59)

PREPISOVANJE na stroj in roko, v slovenskem in italijanskem jeziku, sprejemem. Nasloviti: «Prepisovanje» na upravnistvo. 1588

Mali oglasi v „Edinosti“ imajo najboljši uspeh.

Najvišje cene plačujem za

K O Ž E

kun, zlati, lisic, dihurjev, vidar, jazbecov, mač, veric, krto, dhrjih in domačih zajcev.

D. WINDSPACH
Trst, Via Cesare Battisti št. 10
II. nadst., vrata 16 35
Sprejemajo se pošiljave po pošti.

Hiša v Gorici

z dvoriščem se prod. V hiši se nahaja dobro vpejana mizararska delavnica z električnim pogonom. Ustanovljena L 1903. Naslov: Černigoj, Gorica, via Trieste št. 18. 701

Najstarejši slovenski devarni zavod.

Tržaška posojilnica in hranilnica

registrovana zadruga z omejenim poroštvom uraduje v svoji lastni hiši ulica Torrebianca št. 19, I. n.

Sprejema navadne hranilne vloge na knjižice, vloge na tekoči račun in vloge za čekovni promet, ter jih obrestuje

po 4%

večje in stalne vloge po dogovoru.

Daje posojila na vknjižbe, menjice, zastave in osebne kredite. — Obrestna mera po dogovoru.

Uradne ure za stranke od 9 do 13.

Ob nedeljah in praznikih je urad zaprt

Št. telef. 25-67.

Naročajte in širite

„EDINOST“

Zaloga Lutzovih peči!

Postavlja na dom po zmernih cenah.

Zastopstvo: Mržže Maks, Postojna, trgovina železnine.

Steklena posoda

vzdružjoča vročino in filtre spremembe toplin

Lonci, ponve, kozice, obličniki za pecivo

Prodaja na debelo in drobno.

ADLER & FORTUNATO

Trst, Via Milano 19. 569

Odhodi in prihodi vlakov

JUŽNI KOLODVOR.

Trst, Tržič, Cervinjan, Portogruaro - Benetke.

Odhodi: 0.15 o.; 5.— eks.; 5.35 brz.; 9.10 o.; 10.10 brz.; 14.— eks.; 15.15 o.; 18.— o.; 19.05 eks.

Dohodi: 0.40 eks.; 5.40 o.; 8.05 o.; 10.— eks.; 13.20 brz.; 15.30 eks.; 19.25 o.; 23.15 eks.

Trst, Gorica, Kormin, Videm (Udine).

Odhodi: 6.05 o.; 8.— o.; 9.10 o.; 13.10 o.; 17.15 brz.; 19.20 o.

Dohodi: 7.30 o.; 10.40 o.; 12.40 brz.; 16.50 o.; 18.50 o.; 22.45 o.

Trst, Nabrezina, Divača, St. Peter, Postojna.

Odhodi: 0.40 eks.; 5.15 brz.; 7.00 brz. 8.30 o.; 10.50 brz.; 16.10.; 19.45 brz.

Dohodi: 3.30 eks.; 7.15 o.; 9.25 brz.; 12.20 o.; 17.30 18.30 brz.; 20.30 o.; 21.20 brz.; 23.45 o.

KOLODVOR PRI SV. ANDREJU (državni).

Trst, Koper, Buje, Poreč.

Odhodi: 5.01, 8.50, 12.35, 18.30.

Dohodi: 8.30, 12.30, 17.55, 21.25.

Trst, Gorica, Podbrdo.

Odhodi: 5.35 brz.; 6.10 o.; 11.5 o. 17.25 o. 17.25 o.

Dohodi: 7.45 o.; 15.45, 21.15 o.; 23.45 brz. 23.45 brz.

Trst, Herpelje, Buzet, Pula.

Odhodi: 5.25 o.; 12.55 brz.; 18.25 o.

BANCA ADRIATICA

Ustanovljena leta 1905.

Delniška glavnica Lit. 15.000.000 — popolnoma vplačana.

Glavni sedež: Trst, Via S. Nicolò 9 (Lastna palača). — Podružnici: ABBAZIA, ZARA.

Olajšuje vsako trgovsko operacijo z Jugoslavijo

potom zavaznega zavoda

Jadranska Banka v Beogradu Ljubljani in Zagrebu

in njenih podružnic v glavnih mestih Jugoslavije.

Daje kredite za nakup blaga, subvencije na blago, inkasi čekov in računov. Informacije. Kupuje in prodaja dinarje in druga valute. Jamčevane pisma in druge operacije po najugodnejših pogojih.